

PROLETAREC

Slovenske Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

REV.—NO. 776.

CHICAGO, ILL., 27. julija (July 27th), 1922.

LETO—VOL.—XVII.

Upravišтво (Office) 3439 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Vlada v boju proti stavkujočemu delavstvu v "interesu" publike.

Predsednik Harding je izdal na premogovniške operacije proglas, v katerem jih poziva, naj obnovejo mine in rovih. Obljubil jim je vso protekcijo vlade. To pomeni armado, sodišča, ječe in tako naprej. Toda je glavna! In ob enem je pozval operacije, ki sodelujejo z zvezino vlado v tej krizi. Tudi operacije imajo poveljstvo nad državnimi milicami, s katerimi je delavstvo, kadar je v stavkah, dobro znano.

Na izgredu v Herrinu se je predsednik ameriške publike zganil in hotel igrati vlogo posredovalca v med operatorji in premogarji. Premogarji, ki so se združili, da tiči za tem posredovanjem zanje neugodno, niso pozdravili Hardingovega umešavanja, in njegov načrt za sklenitev premirja. Tudi operatorjev ni pristalo na Hardingovo sugestijo, in predsednik se je ujezil, morda samo navidezno, ter se odzval vojni premogarjem, železničarjem in stavkajočemu delavstvu sploh. Postavil se je "za interese publike". Kadar se delavstvo postavi v boj za izboljšanje svojega življenjskega stanja, tedaj zakriči kapitalistično časopisje, da so interesi "publike" v nevarnosti. Nekdo jih mora seveda braniti in kdo jih bo drug? Ker kapitalisti ne morejo obratovati brez delavcev, je v vsakem slučaju naperjen boj proti delavstvu — ki je v Ameriki in povsod tudi edina resnična publika, vključivši seveda tujinarje. Predsednik Harding pomaga torej v interesu "publike" lastnikom rogov in železnic potlačiti operacije, ki se v sedanjih stavkah ne bore za izboljšanje ampak proti poslabšanju svojih življenjskih pogojev.

Profiti ne smejo trpeti! Ti so nedotakljiva svetost! Delavstvo naj prevzame naše vse breme s tem, da si pusti znižati plače, podaljšati delavnik in da poveča svojo delavnost v proizvodnji. Če se temu upira, tedaj imamo zemljo, ki se je pred par leti borila za "demokracijo" v Nemčiji, in sedaj se sme boriti za reakcijo, za zniževanje plač in proti unijam v Zvezinih državah. Kaj so delavske mase? Nič drugega, kot mase, material, s katerim se lahko postopa, kar se ljubijo ljudem, ki naglašajo, da jim je predvsem varovanje "ljudskih" interesov.

Socialisti smo leta 1920 in vsa leta poprej pripovedovali ameriškemu delavstvu, da kapitalistične operacije ne morejo varovati drugih kakor kapitalističnih interesov. Med vojno in po vojni so jim zato napadali ljudje, večinoma delavci, rušili lokale in razbijali shode, preganjali socialistične govornike in govorilce, oblasti pa so jim dajale potuho in protekcijo. In ni mogla izvršiti "patriotizma" pijana drhal, so jih iz oblasti.

Sedaj se igra zaobrača. Ameriško delavstvo čuti udarce šele tedaj, kadar padajo direktno po njemu. Sedaj padajo v podobi zniževanja plač, in ti so najobčutnejši. Padali so v podobi brezposelnosti, toda ti niso zadeli vseh ljudi — komaj okoli šest milijonov je bilo prizadetih. Da, komaj šest milijonov.

Ko je bilo kakor nalašč gibanje ameriškega radikalnega delavstva temeljito oslABLJENO, nekaj vsled zunanjih, nekaj vsled notranjih vzrokov, tedaj je bil namerjen drug udarec na unije, na patriotične unije, na unije ki mrze besedo socializem, na unije, ki so videle največjega sovražnika napram tej republiki v E. V. Debsu in v socialistih sploh, na vse te unije, ki se oddevajo v zvezdno zastavo, je bil namerjen drugi udarec ameriškega kapitalizma. Bojni klic "stoprocentnega" patriotizma je bil "odprta delavnica", kar je v jeziku kapitalistov pomenilo povečanje profitov in poslabšanje življenjskih razmer za delavstvo. Toda čemu se brigati za delavstvo? Profiti, samo ti so važni.

Predsednik Harding obljublja lastnikom rogov in transportnih sredstev v pomoč oboroženo silo države. Vojaštvo je mobilizirano, strojne puške pripravljene, aeroplani ravnotako, in celo s plini bodo poskusili, če bo potreba, in kadar bo potreba, sedaj ne proti sovražnikom demokracije kje na evropskih bojiščih, ampak proti sovražnikom profitov. "Proti sovražnikom profitov" ni pravilno. Zapisati moramo, da bo odgovarjalo resnici, "proti delavstvu, ki se bori zoper znižanje plač in za obvarovanje unij, v prvi vrsti zoper znižanje plač." Proti tem se vežba vojaštvo, v nekaterih krajih pa že vrši svojo nalogo proti sovražniku v domači deželi.

Razni unijski listi obsojajo Hardinga in zvezino vlado vsled bojevitosti, ki jo kaže napram unijam. Radikalni propagatorji stresajo ogenj in žveplo na administracijo v Washingtonu, na operacije, na železniške magnate. In delavci ploskajo. V nekaterih krajih jim še tega ne dovolijo.

Absurno je napadati Hardinga, ker zapostavlja varovanje ljudskih na korist privatnih interesov. Napadi na kapitaliste nič ne izdajo. Dobro pa bi bilo iz te tako lahko umljive izkušnje učiti ameriško delavstvo, da bo trpelo batine vse dotlej, dokler se ne otrese stare brezbriznosti, prizna razredni boj, kakor ga prizna kapitalizem, ter se organizira na političnem in gospodarskem polju tako, kakor tak boj zahteva.

Harding ni bil imenovan za predsednika Zedinjenih držav. Bil je izvoljen. Za kandidata so ga postavili na konvenciji stranke, katero dominirajo privatni interesi. Ameriško ljudstvo ga je izvolilo. Na milijone delavskih glasov je dobil. Zakaj? Zato, da jim bo repu-

blikanska stranka obvarovala dobre čase, takozvano prosperiteto. Nekaj pa zato, ker je ameriško ljudstvo navajeno menjati administracijo v Washingtonu. En čas republikanci, en čas demokrati. Če bi bile jutri volitve bi bil najbrž izvoljen demokrat. V stvari bi pa s tem ne bilo ničesar izpremenjenega. Obe sta kapitalistični stranki, obe znate rabiti silo zoper delavstvo, kadar se postavlja v bran za svoje pravice.

Dobro bi bilo, da bi v teh časih nabila vsaka unija v svojem lokalu lepak, na katerem bi bilo priklicano delavstvu v spomin, da je dobil Harding l. 1920 16.665.187 glasov, drugi kandidat kapitalistične stranke, Mr. Cox, pa 9.149.819, oba skupaj 25.815.006 glasov. Veliko unijskih voditeljev je priporočalo enega ali drugega, milijoni unijskih delavcev, in milijoni strokovno neorganiziranih delavcev, so jima oddali svoje glasove. Na drugi strani je dobil Eugene V. Debs 912.877 glasov. Najbrž jih je dobil kak poldrug sto tisoč več, kar pa stvari vseeno ne spremeni. Kandidat farmerske delavske stranke, Mr. Christensen, je dobil 249.733 glasov, oba skupaj 1.162.609 glasov. K tem se lahko doda še tistih par tisoč glasov, ki jih je dobil predsedniški kandidat eselpistov. To je slika, zakaj je ameriško delavstvo skoro brezmočno v sedanji borbi. Nezavedno je, delavskega tiska ne čita in zato niti ne ve, kako se vrši ta kapitalistična igra.

Leta 1920 je bilo okoli 54 milijonov volilcev, izmed katerih se jih je udeležilo glasovanja pri predsedniških volitvah nekaj nad 50 odst.. Drugi so bili toliko brezbrizni, da so ostali doma. Isto brezbriznost je opaziti pri volitvah unijskih odborov in pri zahajanju članstva unij in deloma socialističnih klubov na seje.

Moč, ki jo imajo danes v roki privatni interesi in njihovi lakaji, jim jo je dalo ameriško ljudstvo. Ekstremisti trdijo, da se z glasovnico ne bo nikdar ničesar doseglo. Kapitalisti pa postavljajo kandidate, delavsko ljudstvo jih izvoli, potem pa kličejo vojaštvo nanj, kadar zahteva večji kos kruha, ali če se brani zmanjšane kosa. Kapitalistični razred ne trdi, da se z volitvami nič ne doseže. Izkušnje ima, da se lahko zelo veliko doseže. Če bi bili delavci pametni tako kakor niso, bi se od kapitalistov lahko marsikaj naučili. In tisti, ki pravijo, da se z glasovnico "ne bo nikdar ničesar doseglo", bi morali malo premisliti, kako naj drugače dosežejo uspehe s tako maso delavstva, ki slepo drvi za kapitalističnimi strankami in ostali delavske mase pa je toliko brezbrizen, da samo s svojo pasivnostjo podpira današnji gospodarski sistem. Kajti, tiste, ki glasujejo za kapitalistične stranke, bo s časoma lažje pridobiti za delavski boj, kakor tiste, ki danes popolnoma spe; slednji prepuščajo vso stvar drugim: "Bodo že brez mene opravili." In kadar jih bodo kapitalistične stranke nujno potrebovale, jih bodo one prve pridobile.

Delavstvo potrebuje socialistične izobrazbe. Brez te ostane material za kapitalistično zgradbo. V teh bojih je dolžnost sodrugov slikati delavski raji, da je ona vsled svoje brezbriznosti, vsled svoje nezavednosti kriva, da mora živeti v mizeriji in brezpravnosti. Razmere se spreminjajo, kadar se bo delavstvo spremenilo. Upati, da bo Harding, ali Cox, ali kdorkoli izmed ljudi visoko zgoraj ljudstvu pravičen, je brezplodno. Branitelji kapitalizma ne morejo biti varuhi ljudskih interesov, kajti "interesi delavskega ljudstva in posedujočih slojev niso enaki." Ker niso, imamo ta boj, in vlada je na strani tistih, kateri jo kontrolirajo. Vse, kar je kapitalizem dosegel, je uspeh organizacije. Vse, kar je delavstvo doseglo in bo doseglo v bodočnosti, je zopet delo organizacije. Zato naši večni po-

zivi: Organizirajte se na političnem in industrialnem polju, učite se spoznavati ekonomske probleme in čajte vaše sposobnosti, kajti sporedno z našo organizirano močjo in našimi sposobnostmi bomo korakovali v pravičnejši družabni red.

Borba za "osvobojenje" narodov.

Zadnja vojna je bila "vojna" za demokracijo in samoodločevanje narodov", kakor so eni pravili in drugi verjeli. Nekaj "osvobojenje" je res bilo, ki pa niso nikogar zadovoljilo. Za prava osvobojenja ljudje še ni zrelo. V sedanji gospodarski uredbi sploh ne more biti take osvoboditve, ki bi mogla zadovoljiti ljudstvo. Zato vidimo, da niso zadovoljni tisti, ki so "osvobojeni", in še manj tisti, ki so podjarmljeni. Niti na Poljskem, ki tvorijo znatno manjšino, ne morejo biti zadovoljni. Poljakov in njihove vlade ne marajo, mnogo izmed njih si pa tudi ruske sovjetske vlade ne želi. "Osvobojeni" Italijani niso zadovoljni, "in je sedež še slabše kakor je bilo prej." Trst hira, nima ne ravno zato, ker je "osvobojen", ampak zato, ker nima tistih pogojev za gospodarsko uspevanje, kakor jih je imel preje pod Avstrijo. Če bi spadal Trst Jugoslaviji in z njim precej zaledja proti Italiji, bi morda boljše uspeval. Sicer pa je za hiranje nekaterih nati in v splošnem vsega gospodarskega življenja kriva vna "za odpravo vojen."

Hrvati tudi niso zadovoljni; tudi Slovenci ne, če da Hrvati še posebno kažejo svojo nejevoljo z osvoboditvijo. Zato je na Hrvaškem republikansko gibanje jako, ki pa ni povsem odkritosrčno. Ameriški Hrvati, kolikor jih ni ekstremistiv ali pristašev sedanjega režima v SHS., so tudi "republikanci" in so si organizirali nekako republikansko ligo. Vodijo jo popi, ki so bili med vojno strastni avstrijakantje in pa ljudje, ki so se obešali okoli Zotija. Poštenih karakterjev in značajev je v temu gibanju zelo malo, ako sploh kaj. Njihova borba za republiko je le krinka za boj proti Srbom, oziroma srbski vladni gospodi. Ti republikanci se kregajo med seboj, ker je med njimi toliko frakcij, kolikor leadrov. Bore se za naklonjenost Radiča, ki je oprezen, ker pozna te svoje republikance. Senj je poslal tudi nekega dr. Kežmana, ki naj bi skušal napraviti med ameriškiimi Hrvati podobno gibanje, kakor ga vodi tam Radičeva stranka, oziroma hrvaški blok. Kežman pa je bil nepreviden in je govoril proti po "boljševiško". Boljševiško govorjenje je med strankarskimi strankami sedaj zelo v modi in v tem kar tekmujejo med seboj. Seveda samo govore, ali da bi bila kafera izmed njih res progresivna skupina, o tem ni govora. Zato je Jugoslavija, drugače bogata država, zakopana v tak nered in mizerijo. In Kežman so zvezini agentje aretirali, ker je baje "prišel v državo deželo pod napačnimi pretvezami." Duhovniki so pa skušali dobiti na svobodo, pa se jim ni posrežilo. Ako je že oproščen, temu piscu ni znano. Ve le, da so štirje duhovniki letali od Ponceja do Pilata, da se Kežmana osvobodi, toda ameriške oblasti se ne dajo kar tako preprositi. Razun tega tukašnje oblasti ne di ne dopuščajo propagande proti prijateljskim delavam, posebno, če mislijo, da je propaganda boljševiška. To vero bi morali izgubiti takoj, ko so videli, da so za dr. Kežmanom katoliški duhovniki, ki so njihovi vrhovi kakor boljševiki. Niti niso ti popi ljudje demokratičnih nazorov, ampak navadni, ozkosrčni ma-

arji. Kot rečeno, njim je za boj proti Srbom. Kdor med Hrvati za resnično osvoboditev, se ne druži v borih "republikancev", katere vodijo razni Zottijci in popi ter drugi prevaranti. Ti so "bojševiki" samo proti Srbom, proti zavednim hrvatskim delavcem v Ameriki pa nastopajo kot denuncijantje in bi jih rajše uničili danes kot jutri. Boj v NHZ to dokazuje, ravno tako pisanje nekaterih hrvatskih "republikanskih" listov proti štrajkarjem v premogovnikih, na kmetih in drugje.

Medtem, ko se ti Hrvati bore proti Srbom, kar jim je razumejo pod tem imenom, se ameriški prekmurci Slovenci bore proti "kranjski tiraniji". Kot vidimo, so prekmurci Slovenci primitivno verni in o svobodomiselnosti med njimi ni govora. O njih je bilo podanih nekoliko slike v zadnji izdaji tega lista. Rev. Kazimir se bori znjimi in jim očita, da vrše "slovensko-madžarsko" propagando. Kajpada, vzgojevalci so bili v madžarskem vladnem duhu, ker slovenskih listov niso, toda oni smatrajo, da je Ogrska katoliška dežela, kar tudi je. Če smemo verjeti Hortiju, Judovicija pa krivoverska, kar je po katoliških nazorih deloma res. Zato vodijo katoliški Slovenci iz Amerike v boj za osvoboditev svojih bratov v domovini izpod "kranjske in srbske vlade". V Budapestu so poslali ti "borci" zastavo, kjer bo žalovano in objokovala podjarmljene "Vogrszke Szlovence". Hortijevo vlado belega terorja pa bodo njene "solze" spominjale, da je treba te ljudi osvoboditi. "Edinost" je priobčila nekatere odstavke poziva na prekmurske Slovence za pristop v "Zvezo Vogrszkih Szlovenecv", ki jih tu podajamo našim čitateljem za smeh in kratek smeh. Morda se iz njih lahko tudi kaj nauče, mogoče to, da je nemogoče govoriti o svobodi in si jo priboriti, kadar je ljudstvo ignorantno. Urednik omenjenega lista je spustil iz poziva nekatere stavke, ki bi bili za nas in njihove čitatelje zanimivi, ker bi dokazali, da je skrajno pobožno in verno ljudstvo najbolj ignorantno. Te slike Edinost ni hotela prikazati, zato se takih stavkov izogiba. Priobčeni odstavki iz imenovanega lista se glase:

"... Jeli to pravica, da na primer kranjci, ki so tako bojevali proti antanti, kakor so se Szlovenci v smadbo Szlovenci imajo v mislih "vogrszke" Slovence. Ostali so jim "Kranjci". — Op. ured.) morali ljubiti, na nas pridrve kakor razbojniki in nad nas kraljujejo in nas, naše življenje, našo kri iz nas izpijejo in sesajo?

"Ogrski Slovenci, ali Vam je znano — in kako bi nam ne bilo znano — da danes "Szlovenec Vogrszki" nam ne bitič več Slovenec temveč krajnec? Ali Vam je znano, da na naši zemlji slovenski krajnci slovensko govore, vašo za vrat držijo in davijo? Ali znate, da Slovenec ni gospod v svoji lastni hiši, pri družini, pri svojem premoženju? Znano je, da ti psi, ki niso niti v hrani obrnili na naši pokrajini in niti enega centa niso pridobili, prevrnili in vse kranjci in srbi v rokah držijo in Slovence ukazujejo, kakor bi mi pri sovražnici bili, kranjci pa srbci bi pa tam živeli mesto naših tisoč let. O, "Szloven-Vogrszki" nima nikakšnih pravic, nikakšnega deleža ne pri gospodarstvu, ne pri vladi, ne pri drugi vladi, nego kranjci vse vodijo za svoj koso. Szloven Vogrszki mora tako plesati, kakor mu kranjec igra ali, oh, to kranjsko igranje je žalostno, ki boče globoko v srce naše rojake. . .

"Slovenec Vogrszki! Ali bomo mi to tako mirno gledali, kako naše brate in sestre kranjci v rokah držijo in davijo? Če bi to bilo, potem smo v

resnici vredni, da nas kranjci v svojih kleščah držeč morijo in s sveta spravljajo naš narod! . . .

"Vogrszki Szlovenci nikdar ne bodo kranjci! Mi jih ne maramo! Mi jih ničesar ne prosimo, samo želimo, da gredo ven iz naše krajine in domovine, kjer nimajo ničesar iskati, nikakih pravic, niti koščeka zemlje. . . .

"... Szlovenec se nikdar ne bodo odrekli pravici do svoje zemlje. Szlovenec Vogrszki nikdar ne bodo hlupci szrbov, ali kranjcov! A szlovenszka zemlja mora postati last Slovencev, kjer bo Szlovenec Vogrszki svoboden sam svoj gospodar in vlada. . . ."

In tako so "kranjci" postali narod, ki drži "szlovenski" narod v "kleščah in ga davi". To srečo so preje imeli le Nemci, Angleži, Rusi in Turki. Rusi so davili Poljake, Rusine in kopico drugih narodov. Nemci kajpada slovanske narode, Angleži pa Irce, Bure, Indijce in nekaj drugih plemen. Socialisti sicer vedo, da narod kot tak ne davi drugega naroda, oziramo ga ne izkorišča. Ravnotako vedo, da vse to prestane s preuredbo ekonomskega sistema. Res je tudi, da se je vršilo in se še vrši raznarodovanje. Močnejši jeziki hočejo požreti manjše. In tako smo imeli ponemčevanja, kar naj bi bilo v interesu vsenemške politike, kateri je prednjačil nemški imperializem, imperializem in narod sta pa dve različni stvari. Madžari so hoteli biti velik, mogočen narod. Zato je njihova vladna kamarila, njih vladajoči razred, vršil madjarizacijo. Slika tega dela je v gornjih citatih, in podobnih je najti nebroj med katoliškimi Slovaki, ki tišče nazaj pod Štefanovo krono. Tudi Rusi niso dali šol narodnostnim manjšinam in menda niso bile nikjer tako brezpravne kakor ravno v Rusiji. Toda tirani niso bili Rusi kot narod, ampak carizem kot vladajoča kasta.

Irci n. pr. so dobili sedaj del svobode, iz praktičnega stališča, vpoštevajoč sedanji sistem, pa precej svobode. Koliko časa je bilo izgubljenega na konvencijah ameriških unij s sprejemanjem resolucij in z govori v prid propagande za osvoboditev Ircev! Sedaj se pridno koljejo med seboj, katoliški Irci s katoliškimi Irci, in vsi ti s protestantovskimi Irci. Dežela živi v znamenju civilne vojne. Resnemu človeku se je gnusila propaganda, kakoršno so vodili irski elementi v unijah ameriškega delavstva, ker je vedel, da je za vso to propagando skrita verska mržnja, ne pa želja za resnično osvoboditev. Irski nacionalizem je zapaden pri katoličanih v katolicizmu in pri protestantih v protestantizmu.

Svobode še dolgo ne bo, prav za noben narod. Predno ljudstva zanjo dozore, se bodo mogla še mnogo učiti. Dotlej pa bo vladala sila, ki bo v njih deželah skušala biti ljudstvu pravična in bo vladala v njegovem interesu, kakor na primer v Rusiji, v drugih pa bo ustrahovala v interesu posedujočega razreda, kot n. pr. na Japonskem. V enih se skuša vladati demokratsko, toda tudi ta sloni na sili. Pri tem pa se ljudstvo uči, kakor se že uči za osvoboditev skozi ves čas, od kar se smatra, da smo slekli suknjo primitivnega barbarizma in se oblekli v ogrinjalo namišljene civilizacije.

*Oj svoboda je modrost najvišja,
v njej je sreča, v njej je izpolnitev,
v njej življenje in vseh blagrov blagor.
Brez svobode ni modrosti prave,
a s svobodo vse je dosegljivo,
kajti z njo se druži moč junaška.*

(E. Kristan, "Vitez Ivan".)

SEMINTJA.

Apel iz Colorade. — Napačni nazori. — Nevednost in nezavednost. — Nerabljena sila. — Proglasi ne kopljejo premoga. — Za Genovo Haag. — Migljaj Nemčiji. — Konec habsburških in romanovskih kron.

Odborniki premogarske unije v južnem Coloradu so zadnji teden brzojavili predsedniku Hardingu, naj poskrbi za protekcijo stavkujočih premogarjev pred coloradskimi strelci, ki so nekaki kozaki, orožniki, ali kakorkoli jih že hočete imenovati. Plačuje jih država Colorado, kar pomeni njene davkoplačevalce. V zakonu je zapisano, da je njihov namen protektirati stanovnike Colorade. V resnici protektirajo Rockefellerjeve in druge privatne interese.

Apel na Hardinga je klic vpijočega v puščavi. Če pride zvezino vojaštvo v južni Colorado, bo prišlo z namenom protektirati tiste premogarje, ki delajo v času stavke, in enak posel vrše tudi "Colorado rangers". Drugače v sedanjih razmerah ne more biti, ker je dalo delavstvo vso moč kapitalističnemu razredu. V Coloradu je delavstvo popolnoma brezpravno, kar pa ni zasluga samo kapitalističnih slojev, ampak delavstva, ki dopušča, da ga vladajo drugi, njemu sovražni interesi. V državi je unijsko gibanje šibko, o aktivnostih koloradskega delavstva na političnem bojišču pa ni sedaj niti govora. Ekstremisti so razbili socialistično organizacijo, mesto nje pa niso organizirali druge. Stari sodrugji so sedaj na delu za reorganiziranje socialistične stranke v Coloradu in če se je delavstvo med tem časom kaj naučilo, se ji bo pridružilo in prenehalo z apeli na Hardinga za protekcijo.

Mehkega premoga primanjkuje. Stavkokazi ga ne nakopljejo dovolj, pa tudi uvoz premoga iz Anglije ne more nadomestiti primanjkljaja. Kapitalistični listi zvrčajo vso krivdo na delavstvo, kar je njih stara navada. Blatijo unijo, pri tem pa za nameček od strani tudi malo pokarajo operatorje. Stavkokazi so jim vzor-delavci. Stavkarji, ti so zavedeni od radikalnih "hujškačev". Kljub temu je milijone delavcev, ki smatrajo marsikak kapitalistični list, posebno Hearstove, za prijazne delavstvu. Ko je "Literary Digest" prinesel izčrpnost mnenj raznih listov o zadnjih izgredih premogarjev v Herrinu, se je videlo, kakšno je njihovo prijateljstvo do delavstva. Izmed vseh važnejših ameriških listov, omenjenih v omenjenem magazinu, je bil "New York Call" edini, katerega mnenje ne gre v prilog denarnim magnatom, ki posedujejo ameriške rove in druga bogastva. "Call" naglašja, da vidi kapitalistični tisk morijo samo takrat, kadar so takozvani morilci delavci. In nadalje vprašuje, kaj je pisalo ravno to časopisje ob času umorov premogarjev, njihovih žen in otrok v Ludlowu in številnih drugih krajih, kajti takrat je morila milica. In kaj piše o kompanijskih puškarjih, policiji, milici in drugih najetih karakterjih, ki so spravili v letošnjih industrijalnih bojih marsikakega delavca v prezgodnji grob. Zakaj nima vsako industrialno mesto dnevnik, kakor je "Call"?

In zakaj se mora celo "Call" boriti za obstanek, in v mestu, kjer je proletariat tako številno zastopan?

Ameriško delavstvo je kakor velikanski vodopad, ki drvi neporabljen navzdol. Lahko bi producirala silo, ki bi gnala tovarne, razsvetljevala mesta, grela stanovanja in vršila druga koristna dela. Tak vodopad je to sta večina delavskega razreda, ki s svojo brezbratnostjo troši velikansko moč, ki jo ima, in bi jo lahko porabili zase, v prid vse človeške družbe. Sedaj izrablja kapitalizem samo delavčevo produktivno silo — in to v korist svojih profitov. Med delavstvom je najprvo potrebna duševna revolucija. Potem bodo sledile druge. In kakor se družabni preobrati ne dogajajo čez noč, tako se tudi revolucija v delavčevi glavi ne izvrši v 24. urah. Zato socializem vzgaja delavstvo, ne pa hujška. Nahujškana masa ne znači ničesar. Je kakor povodenj, ki napravi le škodo. Organizirana masa, to je, česar se boje mogotci, ki hočejo za vse večne čase obvarovati sedanji družabni ustroj.

Minilo je že nekaj dni, od kar je predsednik Harding pozval operatorje, naj obnove obrat v rovi. Za delavce, ki bi hoteli kopati premog, jim je obljubil oboroženo silo države in vse, kar je z njo v zvezi. In pri tem je najvažnejša justica, ki sodi vedno v prilog tisti sili, ki vlada. Na ta način je lahko zmerna pravična. Ali — Hardingov apel ne more kopati premoga. Za tako delo je treba rudarjev, in ti so na stavki. In prav v tem momentu se zanje odloča bitka. Če ostanejo solidarni, tedaj je njihova reč dobljena, in če nič drugega, vsaj izgubljena ne bo. Operatorji, ki že toliko časa vztrajajo, mislijo z bojem nadaljevati. Ampak dežela potrebuje premoga, ne pa lastnikov rovoev, le ker ga slednji ne kopljejo, ampak jemljejo le profita, so raditega delavci, ki ga spravljajo na površje, najvažnejši. Zato tudi toliko boja v meščanskem časopisu proti njim in le včasih malo kritike proti operatorjem. To dokazuje, da so delavci najvažnejši element, le da delavci tega še ne vedo — ne še vsi. Če bi vedeli, bi bila stavka že dobljena. Ampak jih je še zelo veliko, ki si ne morejo misliti družabne uredbe brez gospodarjev in hlapcev.

Haška konferenca je končala, kakor konferenca v Genovi. Definitivne rešitve ni prinesla, ker je ni mogla. Vseeno, približila je Rusijo zapadni Evropi in ostalemu svetu in slednjega Rusiji. To je najvažnejše, kajti Rusijo je treba rešiti iz rok izolacije. Drugo pride pozneje.

Ko so prišli na krmilo boljševiki, del prejšnje ruske socialdemokratske stranke, sedaj komunisti, je zbor državnih kapitalističnih vlad slovesno prisegel, da ne bodo nikdar priznali vlade ruskih krvnikov. Preje so priznavali vlado carjevih krvnikov, ampak carizem je varoval svetost privatne lastnine in izkoriščanje ljudstva, in v tem je razlika. Sovjeti so na drugi strani prisegli, da ne plačajo dolgov carjevih vlad in da ne bodo sklepali kompromisov z buržoazijo. "Proletarec" je pod to rubriko takrat pisal, da se bodo mnenja na obeh straneh spremenila, da bodo kapitalistične vlade priznale vlado "ruskih krvnikov" in da bo sovjetski režim iskal stike s kapitalističnimi vladam. Takrat je bila blokada najtrdnjša in civilna vojna najhujša. Ali carizem je bil preveč mrtev, prestar, da bi se ga moglo še kedaj priklicati v življenje in ga ohraniti živega. In kapitalizem na drugi strani je imel v sebi še preveč življenjske sile, da bi se ga moglo zadaviti s svetovno revolucijo, s katero so ručnani v Moskvi. Zato je morala bojevitost vodilnih oseb v

držati in pričeli so se kazati prvi znaki za zблиževanje. Rusija je veliko prestala in njenega trpljenja še ni konec. Istotako trpi prebivalstvo drugih dežel, v enih več v drugih manj, toda povsod trpi vsled posledic sistema, kakršen je. Razni neuradni pregovori, ki so se vsilili med zastopniki Rusije in nekaterih evropskih držav, in poznejše uradne konference med Rusijo in drugimi državami, gladijo pot v boljše razmere. Boj pa se bo nadaljeval, ker ga zahteva evolucija, pa četudi se ga nekateri dobri ljudje branijo in sanjajo o možnosti prijateljstva med delom in kapitalom. Boj ostane, le, da se bo nadaljeval en čas v mirnejših oblikah, kakler se zopet ne vžge kaka iskra, ki bo pognala človeštvo po eni strani nekaj korakov nazaj, in po drugi za dvakrat toliko korakov naprej. Ruska revolucija, padec treh najmočnejših dinastij, to so koraki naprej. Destrukcije vojne, sovraštva in vse kar je v zvezi z imperializmom in militarizmom, pa so koraki nazaj, ki jih je napravila zadnja svetovna vojna. Dva koraka naprej, enega nazaj, je naša normalna hoja. Trideset nazaj in štirideset naprej pa gremo v krizah, kakor jo preživljamo v zadnjih letih.

• • •

Nemčija išče posojilo. Njene marke, v katere so pred letom dni, tudi poprej in poznej, investirali velike dele ameriški tujezemski delavci, padajo. Francija gaži po svoji žrtvi naprej. Monarhisti vidijo edino rešitev Nemčije v obnovitvi monarhije in v ta namen vodijo propagando, iz katere bi se celo delavci lahko kaj naučili. In res so prišle v svet vesti, da se vrše pregovori med nemškimi socialističnim strankami za skupni nastop in za vstop v vlado, ki bi bila v slučaju zdinjenja vlada nemške socialistične večine, toda ne dala socialistične Nemčije, ker ta še ne pride tako izalno. Tedaj pa se je iz denarnih središč zaslišal glas, da se bo v Nemčiji v marsičem popustilo, tudi po njilo bo dobila — ako prepreči koalicijsko vlado obeh socialističnih strank. Ta migljaj so dali diplomatični nastopniki tujih vlad v Berlinu kancelarju Wirthu. Kapitalizem zna solidarno nastopiti, kadar mu preti le malo nevarnosti. Delavstvo še ni dospelo tako daleč, kajti četudi ima poleg vsega enake interese, se še ne more zediniti za skupno nastopanje. Proletariat se šele bli spoznavati vrednost solidarnosti. Sedanji dogodki na nudijo zelo dober material, iz katerega lahko črpa namnost zedinjene fronte in škodljivost razedinjenja.

• • •

Krona "zmagoslavne" habsburške dinastije je bila ukradena. Krona kot krona je sama na sebi sedaj tudi na preostale Habsburžane brez pomena. Pomen imajo le dragi kamni, ki so vdeleni v njo in zlato, iz katerega je narejena. Po padcu monarhije so jo skrili na lusskem konzulatu na Dunaju. Nemški, avstrijski in ruski aristokratje jo sedaj iščejo. Ko je ta krona pomnila še kaj več kakor samo vrednost zlata in kamnov v nji, so imeli grofje, knezi in drugi aristokratje iste čase. Teh ne bodo našli več tudi če najdejo ukradeno krono.

Druga vest pripoveduje, da je dala sovjetska vlada na trg krone in dragulje bivše dinastije Romanovcev, s katerimi se je nekoč lišpal car Peter Veliki, yaneje carinja Katarina Velika in zanjo drugi ruski arji in carinja do Nikolaja, ki je bil zadnji car vseh Rusov. Poročajo, da predstavljajo te dragocenosti vrednost v okrogli številki \$400,000,000. Za prodane dragulje bo Rusija nakupovala živila in poljedelske stroje za kraje, ki jih je prizadela lanska suša. S tem bi lahko tudi dinastija Romanovcev nekoliko pripomo-

gla v prid rekonstrukcije Rusije, seveda proti svoji volji — ali bolje, brez njene vednosti.

V koliko je vest o ukradeni habsburški kroni in o prodaji romanovskih kron in draguljev resnična in v koliko ni, ni važno. Vsa stvar podaja le sliko, da se svet vendarle spreminja — in kar je glavno — spreminja na bolje.

Jugoslovanski zakon o izseljevanju.

Belgradske "Službene Novine" so objavile novi, oziroma spremenjeni izseljeniški zakon, tikajoč se izseljevanja in povračanja državljanov Jugoslavije, ki vsebuje med drugim:

Kontrolo izseljevanja iz Jugoslavije vodi "Oddelek za izseljevanje in priseljevanje", podložen ministstvu socialne politike. — V vseh domačih lukah, iz katerih odhajajo izseljenci, se postavi komisarje, ki bodo pazili na izpolnjevanje izseljeniških zakonov. V vseh inozemskih deželah, v katerih je veliko število jugoslovanskih izseljencev, se bodo konzularnim in diplomatskim uradom dodelili še posebni uradniki za izseljevanje. Naloga teh bo v vsaki večji koloniji organizirati izseljeniški odbor, sestojec iz predstavnikov obstoječih jugoslovanskih organizacij, ki bodo sodelovali s konzularnimi uradi v varstvo izseljencev. Za izseljence se smatra tiste državljane SHS., ki se izselijo v prekooceanske dežele z namenom fizično delati, ali tisti, ki potujejo k svojim rojakom, ki so se preje izselili v iste namene. — Izseljenec more zapustiti Jugoslavijo samo s potnim listom, ki se izključno glasi za potovanje preko luke v deželo v katero se seli in se more povrniti v Jugoslavijo samo s potnim listom, ki se glasi za potovanje iz pristana one države, katero zapušča, direktno v kako jugoslovansko luko. Zabranjeno pa je potovanje preko inozemskih evropskih luk v Jugoslavijo. — Potni listi se izdajajo: Osebam, ki so izpolnili vse vojaške obveznosti; ako odgovarjajo predpisom dežele, v katere se selijo; če imajo najmanj 18 let starosti; izseljenci izpod 18 let zamorejo ostaviti deželo le v spremstvu roditeljev ali varuhov; nadalje, ako ne dolgujejo davkov; ako nimajo opravka s sodišči. — S prodajo voznih kart se morejo baviti samo družbe, ki imajo zato dovoljenje. — Karte se smejo prodajati samo v jugoslovanskih dinarjih. — Vsaki parnik, ki vozi 50 ali več jugoslovanskih izseljencev, mora dati brezplačno vožnjo uradniku ministristva socialne politike, da pri ukrepanju, izkrcavanju in potovanju vrši kontrolo v pogledu prehranjanja, ravnanja in zdravniške oskrbe izseljencev. — Parobrodne družbe morajo oskrbeti brezplačno vožnjo v Jugoslavijo tistim izseljencem, katerim ni bil dovoljen ustop v državo, v katero so se mislili izseliti. — Zakon v podrobnostih določa dolžnosti parobrodnih družb napram izseljencem, nadalje v pogledu prodaje voznih kart itd. — Družbe in njihovi agenti ne smejo nagovarjati ljudi na izseljevanje, niti jih siliti na izmenjavanje denarja. — Cene voznih kart je treba predložiti ministristvu vsake tri mesece, na odobrenje. Vsako premembo v cenah mu je treba naznaniti mesec prej, predno stopi v veljavo. — Pooblaščenec parniške družbe so dolžne dati na svojih parnikih, ki plovejo v jugoslovanske luke, 15 mest za brezplačno vožnjo siromašnim izseljencem, ki nimajo sredstev, da bi se mogli povrniti v domovino. Taki izseljenci bodo dobili potrebne listine in dovoljenje

za brezplačno vožnjo od konzularnih uradov. — Razun tu, na kratko omenjenih točk, določa zakon še razne pristojbine, ki jih plačujejo izseljenci, kakor tudi kazni. Iz takih prispevkov v ta fond se bo vzdrževal štab oddelka za izseljevanje in priseljevanje.

Konzularnim uradom bodo torej dodeljeni posebni odposlanci, ki bodo organizirali odbore, v katerih bodo zastopniki jugoslovanskih organizacij v prizadetih okrajih. Ti bi sodelovali s konzularnimi uradi pri varovanju interesov jugoslovanskih izseljencev, bodisi pri oblastih tujih držav, bodisi, da bi v slučaju potrebe nastopali proti družbam, pri katerih so vposljeni jugoslovanski državljani. Nastavljene bodo posebne osebe v jugoslovanskih lukah, ki bodo varovale izseljence in ob enem nanje pazile, da ne bodo kršili izseljenskih zakonov. Čudna je točka, ki določa, da se smatra za izseljence le ljudi, ki so vposljeni pri fizičnih delih. Najbolj čudna pa je tista, ki zahteva direktno potovanje iz inozemske luke v kako jugoslovansko. Jugoslavija danes sploh nima luke, ki bi mogla služiti velikemu prekoceanskemu prometu. Male barke, ki vozijo iz Jugoslavije v New York ali drugam, in čolni, ki prevažajo izseljence iz jugoslovanskih luk in jih potem kje na potu oddajajo večjim parnikom za nadaljno prevažanje, niso mikavni načini za potovanje. Pomorska vožnja ima sama na sebi dovolj neprijetnosti. Slovenci so v prejšnjih časih največ potovali preko nemških, francoskih in angleških luk, deloma preko Rotterdama in Amsterdama, ter zelo malo preko Trsta ali Reke, ki sta bila takrat domača pristanišča. Sedaj, če se bo hotel jugoslovanski državljan povrniti domov, mu konzuli ne bodo vizirali potnega lista, če se ne bo vozil s parnikom direktno v kako jugoslovansko pristanišče, od katerih pa sedaj ni še nobeno pripravno za tak promet, že zato ne, ker nima ni eno dobrih železniških zvez z notranjostjo države. Prejšnji železniški centri so bili v Trstu in na Reki. Obe ti luki sta sedaj tujezemski, dasi sta pred pragom Jugoslavije. Ta zakon, v kolikor se tiče te točke, bo moral biti spremenjen, kajti nastale bodo tudi druge težave. Jugoslovanski državljani niso samo v Ameriki, ampak tudi v drugih deželah, od kjer sploh ni direktnih zvez z jugoslovanskimi lukami. Če so mislili merodajni krogi s to naredbo protektirati potnike pred izkoriščevanjem na potovanju skozi Francijo, Nemčijo in druge dežele, ter s tem domnevali, da bodo izseljenci prinesli več denarja domov, so vendar slabo računali. Ljudje, ki so ignorantni, bodo prevarjeni, če ne v Čikagi in New Yorku, pa v Zagrebu ali v Ljubljani. Saj se je že marsikdo upiral uspešno izkušnjam prevarantov vse do Zagreba ali Ljubljane, tam je pa podlegel. Na drugi strani, kar je najvažnejša, je postrežba na parnikih, ki imajo direktno zvezo z jadranskimi pristanišči, ali ki direktno plovejo v jugoslovanske luke, mnogo slabša, kakor na velikih, modernih parnikih, ki plovejo v francoske, angleške in nemške pristane. Podpirati domače luke je dobra reč, ampak preje morajo nuditi vsaj glavne udobnosti. In zveze z notranjostjo dežele morajo biti boljše kot so sedaj. O drugih točkah zakona sedaj ne bomo razpravljali.

Evropa se ima zahvaliti za svojo nesrečo meščanski politiki. Z demokracijo, svobodo in narodnostjo na jeziku so buržvazne stranke služile reakciji in absolutizmu, v svoji zaničevanja vredni podrepanosti pričakuječe nagrado od vlad, ki bi morale biti pravzaprav njih sluge.

“Ena-dve-tri... že spet”

Lojze Pirc ima vredne tovariše v čikaškem štru slovenskih frančiškanov. Lojze priobči v svoj reklamni fliki, ki ji pravi \$Ameriška Domovina\$, od se, v katerih išče skebe za mesta štrajkujočih železnih čarjev. Potem se zvija, da je oglas oglaš, in če se do znanje \$\$\$, zakaj bi jih ne vzel? (“Naj dajo \$zabitelj pitalisti, če so neumni,” modruje Pirc, jaz pa vzamem \$, kjer jih dobim. “Vi, zavedni delavci, vi morate vedeti, da je stavka, torej stavkajte! V oglaših se vedno ne sili vas, da pojdite delati, ampak druge, see.”) In takole vse lepo raztolmači, pa za ocvirek zajoka: “K opozarjamo vse naše slovensko zavedno delavstvo, ne nikar ne sede na lim listom, ki jih slepijo.” Pirc in Kazimir sta v žlahti, v kolikor se tiče žurnalističnega talenta. Pravzaprav Kazimir še “bita” Lojzeta. Slednji obratuje tiskarno z unijskim obojem, Kazimirja pa tega ni treba, pa je vseeno velik delavski prijatelj — to se pravi, on ima rad tiste delavce, “ki mu kaj do-jo”, dela se pa, kakor da ima vse rad. V \$Frančiškanski Prešiš z dne 20. julija je napisal “članek” “Prmogarska stavka”, v katerem toči solze nad bedo prmogarjev in vihti šibo pravice nad krivico. Veste, to je za neumne ljudi tako lepo, ampak na nesrečo (frančiškanov) je zelo malo tako zatelebanih. Kljub temu, kolikor jih je, je dobro (za frančiškane). V omenjenemu “članku” so med drugim sledeči odstavki:

“Kapitalisti naj se pa le igrajo z ognjem. Še vedno kdo, ki se je z njim igral, se je opekel. Naj nikar ne mislijo, da smejo sedaj vse, ko jim je grdi socializem izročil ubogo delavstvo na milost in nemilost, ko jim je pomagal razbiti in oslabil delavske unije, delavsko solidarnost. Naj ne mislijo, da ne bo kazni. Delavcem in najemnikom zaslužek pridržavati ali utrgavati je vneboupijoči greh, ki se je še vedno maščeval in se bo tudi tukaj, nad oholim ameriškim kapitalistom, ki je grd in nagnusen v svojem živaljski pohlepnosti za denarju.

“Delavstvo pa pozorjamo na delovanje socializma v delavskih vrstah. Kako je mogoče, da je prišlo po tolikih letih boja in dela za delavsko solidarnost in za moč delavskih unij tako daleč, da morejo postupati bogati gospodarji tako brezobzirno? Vidiš, delavec, socializem je postavil za leta nazaj socializem pri delavskem vprašanju na prvo mesto. Kar spomnite se, ko se je trdilo: Bodite socialisti, pa boste vse dosegli. Vi ste ubogali, in kaj imate danes? Kje je socializem in kje ste Vi in kako stoji z Vašimi pravicami?... In pa neumni I. W. W., ism in boljševizem in vse te neumnosti. Ali ne vidiš, slovensko delavstvo, da je vse to bilo satansko zavito delo kapitalizma, da so te ubili pod krinko socializma in te ubijali. Misliš da so razni rdeči kričači zastoj kričali in pri tem bogati in razdevali Vaše vrste? Slovenski delavci, se spomnite, kako je vaše rdeče časopisje delalo celo proti ameriški Federaciji dela, proti tej največji organizaciji združenega delavstva? Zakaj? Zato ker se niso postili udinjati kapitalizmu pod krinko socializma, in to delali, če bi bili res za delavske koristi?”

“Da, kdo ne vidi, da je sedanja razdvojenost delavcev in sedanja oholost kapitalistov, ki stojte na navalinah naše edinosti, samo sad delovanje neumne socializma med delavskimi vrstami! Razdelili so na in s tem ubili.

“Pa reci, slovenski delavec, da ni res tako?”

To je razkritje brez primere v zgodovini! Kazimir še ne ve, kaj je s tem člankom odkril. Kdo bi ni.

ki da je imel socializem delavstvo v pesteh, pa ga je sedaj "izročil nagnjusnem kapitalistom na milost in nemilost". Lojze, ti nisi vedel tega? Socializem je levi, ki je imel "delavstvo v pesteh". Tako je! Samo le bi Kazimir ne pisal tako učeno, da bi ga mogli delnici razumeti. Gornji članek je "strašanski umor", toda kaj pomaga, če ni ključa, da bi ga mogel lahek razvozljati. Rev. Bren, ki zna veliko latinskih besed, in je čital *Drobtinice*, ki so izhajale pred kakimi 6 leti, nadalje *Katoliški Obzorik* in "šintarske buke", bi nam mogel raztolmačiti skrivnosti Kazimirjevega razkritja, toda prečastiti Bren piše sedaj serijo člankov o gibanju katoliške duhovščine za odpravo celihata. Tisti, ki zahajajo vasovati v kloster, pravijo, da bodo ti članki še bolj učeni, kakor tisti, katere je učena in filozof Bren naslovil na drja. Kerna. Kernu je namreč dopovedoval, kako škodljiva je kontrola poverov, duhovnikom, ki se hočejo poženiti, pa bo dokazoval, kako strašno škodljivo je biti oženjen in imeti otroke. Bo res učena reč, vsaka druga beseda bo latinška, hebrejska, grška in tudi izrazi iz esperanta bodo res. Torej bo moral Kazimirjev članek čakati poznejših dni, da se najde kaka učena oseba, ki bo razjasnila skrivnosti razodetij, potem pa se vse skupaj zazila v vogal nove šole, kjer je že par drugih takih aktivnosti, namenjenih poznim rodom.

Ko se tako neuspešno mučiš, da razkriješ eno razodetje, pa ti treščijo z vso silo na dan že drugo, potem tretje, četrto razkritje. "Alo — ena, dve, tri. . . že pa."

Zadnjič je "napisal" članek "Vspehi Slov. Socijalizma v Ameriki." Mimogrede omenjeno, da so tiskovne in slovnične napake v Kazimirjevih in Brenovih "člankih" narejene v klostru in v frančiškanski tiskarni. Gospodje patri so študirali slovnico, zato jo najo! Ampak kako, joj-joj-joj! V članku "Vspehi slov. socializma v Ameriki" razkriva flečkajnarški tribunski zavajanja, "s katerimi so pričeli neko možje pred tridesetimi leti v Ameriki." "Socializem je delavski tank" so rekali. "Vsak ameriški delavec mora biti socialista, če hoče sam sebi dobro! Samo socialista hitro skrbi za delavca. Vse druge stranjke so protidelavske. Drže s kapitalistom!"

Kateri ste že pozabili, kako ste prišli v socialistično vrsto, vam lahko gornji citat iz "Slovenian Franciscan Press" služi za osvežitve spomina.

Potem sledi drugo razkritje:

"Danes ve vsakdo, da je izmed pet milijonov ameriških delavcev samo kakih 20 tisoč socialistov. Drukih 4 milijone devetsto osemdeset tisoč jih je pa bolj nasprotnih socializmu, kakor smo mi. . ."

Ni ga sodnika, ki bi znal razvozljati to "odkritje". Najbrž večina ameriških delavcev sovraži socializem bolj, kakor pa slovenski menihi na 22nd Pl., pravi Kazimir. In kako more teh 20 tisoč grdih socialistov (da bi jih vsaj enkrat že Bog štrafal) izročiti ameriške delavce nagnjusnem kapitalistom? Kaj pa je 20 tisoč delavcev med petimi milijoni delavcev? Prav zares zelo malo. Ameriških delavcev je sicer precej nad pet milijonov, toda pri frančiškanski preši vedo samo pet milijonov delavcev. Nekoč so nekje v naglici čitali, da imajo ameriške unije pet milijonov članov, tonj je toliko tudi delavcev v Ameriki. Od frančiškanov se sploh ne more zahtevati, da bi kaj vedeli o delavstvu, o njegovih potrebah, o stvarkah in take reči. Če se kdaj temu zanimajo, je to raditega, ker hočejo denar samo dobro in za denar tudi mašujejo zanj. Zakaj maš za zmago v stvarkah bi prav gotovo pomagali. Ampak 20 tisoč, samo 20 tisoč grdih socialistov.

Pa je tak kraval po deželi proti ti peščici, seveda zato, ker prodaja nedolžno delavstvo kapitalistom. Poslušajmo razlago dalje:

"Socializem je obetal delavstvu, kako mu bo zboljšal gmotno stanje, kako ga bo osvobodil iz kapitalistovske sužnosti naredil ga bo v gospoda. Po pet in dvajsetih letih teh obljub, pa se vprašajmo delavci danes: kaj imajo delavci sploh, kaj imajo posebno slovenski delavci od socializma? Da se najde pravi odgovor na to, ni treba drugega, kakor pogledati treba samo v razmere. . . . Toliko sto tisoč delavstva na stavkil. . . . Toliko stotisoč se jih pripravlja, da gre enako v boj. Zakaj je treba tega skrajnega sredstva, da si bo delavec priboril svoje pravice?"

Saj reš, zakaj? Mari naj bi delavci dali tisto, kar porabijo v stvarkah, za maše. Če prečitaš tole zadnje omenjeno razlago, se ti morajo zasmiliti čitatelji Kazimirjevega lističa. Vsaka beseda pobija drugo, iz ene sije večja ignoranca kot iz druge. 20 tisoč socialistov je v deželi, in ta mala peščica je odgovorna za stvake in za vse gorje na svetu. Razumi, če moreš.

Morda pa je Kazimir falot, in če je, tedaj je silno zabit falot. V omenjenem članku je še precej druge brozge, iz katere štrli besedni gnoj, da ni socializem še ničesar naredil, razun samo nekaj: "Obogatel in v kapitaliste naredil je celo vrsto bivših kričačev." In potem našteje dva:

"Frank Sakser je bil prvi slovenski socialista v Ameriki, pa je danes vreden baje nad \$200,000. Živi lepo udobno življenje v krasni vili na Long Islandu, se vozi s krasnimi avtomobili in se veseli starih dni ob strani od zakonitega moža ločene ženske. To je prvi sad slovenskega socializma in najkrasnejši njegov uspeh, ki kaže, da se je izplačalo oznanjati Slovincem socializem in boj proti "farjem." Koliko pa to koristi tebi, slovenski delavec, na katerega žuljih sedi sedaj ta "dobrotnik slovenskega delavstva", pa sam sebe vprašaj ti, stavkujoči delavec, ki stradaš s svojo lačno družino."

Zopet se čudi, če moreš. Ali se pa smej, kakor hočeš. Sakser je bil prvi slovenski socialista v Ameriki. To dokazuje, da v Kazimirjevi butici ni niti toliko prostora, da bi vedel abc o socializmu. Sakser je "šinfal" čez farje, in to je Janezom socializem. Potem takem so dr. Tavčar, dr. Triller, Ivan Hribar in drugi taki gospodje tudi socialisti, saj "šinfajo čez farje". Frank Sakser je bil socialista ne samo nasproten, ampak sovražen. Izdajal se je za republikanca in agitiral za republikanske kandidate. Bil je s slovenskimi sodrugji v Ameriki v vednem boju. Sedaj je mož že utrujen in če ima kaj udobnih, veselih uric, mu jih vseeno privoščim. Ampak proti socialistični propagandi se je mr. Sakser s svojimi šribarji boril toliko, kolikor je mogel. Če ima danes \$200,000 premoženja, ga je naredil na enak način, kakor ga skuša maziljeni, ubožstvu zaobljubljeni Kazimir. Denar je pošiljal v stari kraj, šifkarte je prodajal, knjige, list in še kak postranski zaslužek je imel sempatam, in vse to dela tudi Kazimir.

Drugi, kateri je na račun "socialistovstva" obogatel, je E. Kristan. "Kot magnat se vozari v krasnem avtomobilu po Jugoslaviji, živi v krasni vili in se veseli lepega žiljenja in pridno prevrača kozarčke dobrega dolenskega in bizeljskega rujnega vinca na zdravje ameriškega slovenskega socialista." Prvotno je Faletič pronašel, bog mu daj večni mir in pokoj, Kristanovo vilo, ali grad, ali vrag vedi kaj je že bilo. Od tistega časa jo vedno odkrivajo. Lepa vila mora biti. Kje je, ne vem, ampak na 22nd Pl. pa vedo. Od

kedaj ima avtomobil, kako lep je in koliko je koštal, vse to vedo v kloštru sv. Štefana. Jaz ne vem, zato naj mi čitatelji oprostite, ker jim ne morem dati boljšega pojasnila.

Lahko pa jim povem tole: Papež, kardinali, škofje, nunciji in drugi cerkveni prelatje žive v palačah. Njihova oblačila, ki jih rabijo pri cerkvenih ceremonijah, so dražja, kakor tisoče delavskih hišic. Kočije imajo, lepe konje, kočijaže s cilindri, avtomobile in limosine, šoferje, vrtnarje, hlapce, kuharice, tajnike, bogastva, ki štejejo milijarde. Vsak župnik ima več ali manj čeden farovž, zadnji povprečni kaplan ima čednejše stanovanje, kakor marsikaka delavska družina. Učiti se jim ni treba, kajti kar jim v semenišču vbijejo v glavo, to znajo. In za neumne ljudi je to dovolj. Če se dobi kdo izmed popov, ki ima malo talenta, si mora nadaljno znanje poiskati drugje, kajti v semeniščih ga ne dobi. Kazimir ima v svoji fari najlepše, najudobnejše stanovanje. In za avtomobil tudi kolekta. Šel je v kramarski business, ki prav nič ne soglaša z nauki cerkve. Kaj ima vera, kaj imajo delavske koristi opraviti s pošiljanjem denarja, s prodajo šifkart, z notarskimi posli, prodajo stavbišč, romanov in tako naprej? Kde jemlje profit, ki ga nese ta kramarija?

Poglejte Joliet, Calumet, Eveleth, Cleveland in številne druge slovenske naselbine. V vsaki večjih slovenskih župnij v Ameriki znašajo redni cerkveni dohodki do deset ali nad deset tisoč dolarjev. Vse te cente spravijo skupaj verniki. V teh vsotah niso vključene razne pristojbine, kot za krste, poroke in — graft. Za vzdrževanje enega socialističnega lista se najde komaj toliko delavcev, da prispevajo do dva, tri tisoč dolarjev letno za pokrivanje primanjkljaja. Za cerkve, za katoliške šole, zvonove, križeva pota in katoliške liste prispevajo slovenski delavci v Ameriki do pol milijona dolarjev na leto. Razlika je torej med tri tisoč in pol milijona. Za tega pol milijona \$ se fajmoštri boje, zato tak krik in vik proti socialistom. — K. T.

Bogastvo Japonske.

Japonska, ki je bila še pred par desetletji neznatna, malopomembna država, je danes velesila in moderna kapitalistična država, toda skrajno reakcionar. Kapitalizem nobene dežele ni tako brezobziren napram ljudstvu, kakor japonski. Le s silnimi boji si pridobiva japonsko ljudstvo male pravice. Na drugi strani pa bogastvo japonskega posedujočega razreda zelo hitro narašča. Med vojno se je potrojilo, pa tudi po vojni ni na Japonskem zavladala taka kriza, kakor v drugih pomembnejših državah. Skupno japonsko "narodno" bogastvo znaša 86,077,000,000 jenov (832,038,000,000), kakor je bilo sporočeno tajništvu Lige narodov.

Pred vojno je znašalo japonsko bogastvo 32,043,000,000 jenov (\$15,021,000,000), kar pomeni po sedanjem proračunu pomnožitev bogastva za 64,034,000,000 jenov (\$27,017,000,000).

Bogastvo japonske vladarske hiše se cení na 346,000,000 jenov (\$173,000,000). Do zadnjih časov se miškodovega premoženja sploh ni vključevalo v sezname japonskih bogastev. Slednja številka izkazuje, da "sin vzhajajočega solnca" ni reven. 173 milijonov dolarjev je že vsotica, s katero tudi cesar lahko udobno živi. Seveda ima tudi visoko civilno listo. Koliko ima premoženja povprečen japonski delavec in poljedelec, tega statistika ne pove.

Koliko Jugoslovanov in drugih Slovanov je v Zed. Državah.

Iz seznama, ki ga je objavil JOFLIS., je razvidno da so našli pri zadnjem ljudskem štetju (l. 1920) 228,588 Jugoslovanov rojenih v starem kraju in 180,385 Jugoslovanov rojenih v tej deželi, skupaj 408,973 oseb.

Od teh je:

	Rojenih tukaj od tujerodnih	Rojenih v starem kraju	Skupaj
Slovencev	102,744	105,808	208,552
Hrvatov	83,063	57,496	140,559
Dalmatincev	2,112	1,007	3,119
Srbov	36,471	15,737	52,208
Črnogorcev	4,198	337	4,535
Jugoslovanov skupaj	228,588	180,385	408,973

Slovani v Združenih državah.

Glasom iste statistike je bilo naštetih vseh Slovanov, rojenih v starem kraju in njihove tukaj rojene dece:

Poljakov	2,436,890
Čehov	622,796
Slovakov	619,886
Rusov	731,946
Ukrajincev	95,639
Bolgarov	14,628
Slovanov (brez posebnega označenja)	2,621
Jugoslovanov	408,973
	4,933,981

Skupno število vseh Slovanov prve in druge generacije v Združenih Državah je bilo torej glasom ljudskega štetja od leta 1920 4,933,981.

Veliko število Slovanov (in seveda tudi Jugoslovanov) se brezdvomno nahaja pod postavko "of mixed mother tongue" (mešane materinščine), pod katero je označenih 791,058 tujerodnih prebivalcev.

Treba pomniti, da so ameriške statistike v pogledu števila oseb raznih narodnosti nezanesljive. To dokazuje tudi statistika o jugoslovanskem prebivalstvu v Zedinjenih državah. Število Hrvatov je mnogo prenizko. Tudi Srbov je več. Mnogo Jugoslovanov se še vedno šteje za "Avstrijce" in s tem za Nemce. Tudi število v starem kraju rojenih Slovencev je vsakako nekoliko večje kakor ga omenja gornja statistika. Če razvidno, se šteje Dalmatince še vedno kot nekaj poseben "narod". To je deloma krivda stare Avstrije, deloma pa Dalmatincev samih, ki se niti sedaj ne čutijo ene s Hrvati, ampak so zmerom le Dalmatinci. Po zapadnih državah ob Pacifičnem morju, kakor tudi v nekaterih drugih krajih, imajo še vedno društva, ki jih imenujejo "avstrijska" in "dalmatinska". Pred vojno, in celo v letih med vojno, so imeli tudi ameriški Slovenci precej "avstrijskih" društev, kot "Haladski sinovi", "Avstrijsko slovensko bolniško podporo društvo" in več drugih. Društva KSKJ. so bila prej šnja leta zelo uniformirana, to je, člani so morali imeti uniforme, podobne uniformam avstrijskih vojakov. Med Slovenci so "avstrijska" društva izginila, med Hrvati se pa še najdejo. V Oaklandu, Calif., obstoji "avstrijsko-vojniško dobrotvorno društvo", v katerem so sami Hrvati. Iz lojalnosti do Avstrije nočejo spreminiti imena. "Avstrijakantov" je med Hrvati namreč zelo veliko, največ med dalmatinskimi Hrvati.

Statistika o materinščini, oziroma narodnosti je di v Zedinjenih državah se ozira le na tujerodce in njihove otroke, torej le na dve generaciji. Tretjo generacijo

se prišteva Amerikancem, to je k ljudem, katerim materinščina angleški jezik.

Omenjena statistika porazdeljuje po narodnosti 239,958 belopoltnih prebivalcev v Zedinjenih državah, ki se dele na 13,712,754 oseb rojenih v inozemstvu in 22,686,204 oseb rojenih v tej deželi od inozemskih starišev. Vse te označuje statistika "foreign white stock".

V primeri z ljudskim štetjem od l. 1910 se je število Angležev in Keltov (vštevši Irce, Škote, Velše in Irci) znižalo (v okrogli številki) od 9,931,000 na 9,230,000 v l. 1920. Tudi število Nemcev se je znatno znižalo v tem desetletju: od 8,646,000 na 8,164,000. Na drugi strani se je v isti dobi število Italijanov povešalo od nekaj čez milijon na več kot tri in eno tretino milijona; Poljaki od čez poldrugi milijon na skoraj dva milijona in pol; Židje, katerih materinščina je "jidiš", od čez poldrugega milijona na čez dva milijona. Največji zametek je opaziti pri Rusih; od 91,000 v l. 1910 na 71,000 v l. 1920.

Po številu prednjačijo izmed tujerodcev in njihovih strok oni, katerih materinščina je angleščina; potem sledijo postopno Nemci, Italijani, Poljaki, Židje, Irci, Francozi, Norvežani; ti skupaj predstavljajo 81 odstotkov celokupnega prebivalstva tujerodcev in njihovih strok.

Inozemcem v starosti od deset let naprej, ki niso zmožni angleščine, so pri zadnjem ljudskem štetju našli 1,488,948 ali 11% od skupnega tujerodnega prebivalstva. Pri ljudskem štetju leta 1910 je bilo število tujerodcev, ki niso bili zmožni angleščine, veliko večje, kakor leta 1920. Vzrok znižanju je v zmanjšanju posebej znanja med vojno in po vojni, drugi pa so se zadnjem desetletju priučili jezika.

TOINE SELIŠKAR:

RUDNIK.

Pod raztegnjenim hribom — v prstenem telesu je
kaj čudovit:

V mračni svetlobi
križajoči se rovi

skozi zemljo skozi telo do kosti,
v svojem trpljenju potrpežljivo drhti
na preglobokih.

Prezrani zemlji, v križajočih se rovih
spetle stotero oznojenih sene,
v sencah stoterih, stotero življenj,
v življenjih stoterih, stotero duš
v dušah stoterih ob vsakem zamahu
braveča pesem:

Za mater —
za ženo —
za sina —
za hčer. —

Ob vsakem zamahu — noč in dan — vedno enako to
v prsteno telo sekajoč pojo.

Čez drhti. —
ko se napije znoja teh zamahujočih sene,
k pojo

za mater —
za ženo —
za sina —
za hčer —

obiti kakor kri vohajoča zver
v nabrečki. —

iz preklanih črepinj sa nasrka mehkih možgan.

Boj vojni.

Amsterdamska Internacionala strokovnih unij je na vseh svojih zborih po vojni vršila agilno propagando proti militarizmu in vojni sploh. Za prihodnji december pa sklicuje poseben protivojni kongres, na katerega so povabljene vse unije, pripadajoče amsterdamski Mednarodni zvezi delavskih strokovnih unij, kakor tudi vse druge delavske organizacije in splošne pacifistične in protimilitaristične organizacije.

Delegatje se sprejmejo pod enim samim pogojem, to je da organizacije, ki jih pošljejo odobre resolucijo glede vojne in militarizma, ki je bila sprejeta na zadnjem kongresu amsterdamske internacionale, ki se je vršil o letošnjih velikonočnih praznikih v Rimu.

Omenjena resolucija se deloma glasi: "Boj proti militarizmu in vojni in za svetovni mir, temelječ na bratstvu vseh ljudstev, mora biti eno glavnih načel strokovno organiziranega delavstva. Mednarodni kongres izjavlja, da je dolžnost organiziranih delavcev zoperstaviti se vsem vojnem, ki prete izbruhniti v bodočnosti, z vsemi sredstvi, ki so jim na razpolago. Prvo sredstvo za preprečenje vsake bodoče vojne je, da delavci vseh dežel proklamirajo generalno mednarodno stavko."

Internacionala izda posebne mirovne znamke za pokritje stroškov kongresa; znamke se bodo prodajale delavcem vseh dežel, in sicer bodo delavci naprošeni, da prispevajo toliko kolikor znaša njihova meza v pol uri.

K amsterdamski Internacionali spada ogromna večina mednarodnega strokovno organiziranega delavstva. Moskovska rdeča Internacionala strokovnih unij ima včlanjene ruske unije ter manjše skupine iz drugih dežel.

Prebivalstvo Prage.

Praga šteje s predmestji (Vinohrady, Žižkov, Smíchov, Nusle, Vršovice in Karlín) 676,657 prebivalcev, to je za 60,026 več nego leta 1911. Med prebivalstvom Prage je 325,747 moških in 350,910 žen; na 1000 moških pride torej 1077 žen, medtem ko je bilo leta 1911 razmerje 1000:1091. Praga ima v veliki večini stanovništvo češke narodnosti. Od 10,000 prebivalcev je 9,419 Čehov (leta 1911 9375) ter 459 (612) Nemcev. Celokupno število po narodnosti je sledeče: 624,774 Čehov, 30,429 Nemcev, 5959 Židov in 2163 drugih. Nemcev je bilo leta 1921 za 6976 manj nego leta 1911. Nemško prebivalstvo se je skrčilo v vseh mestih, ki so po vojni prišla pod vladno nenemških držav. N. pr. v Mariboru, Celju, v Ljubljani, Trstu, v poljskih mestih (Galicija) in v ostalih mestih na Češkem je postalo število Nemcev manjše čez noč. Pojav je pripisati umetnemu negovanju nemštva, ki ga je vršila prejšnja Avstrija. Ljudje, ki so bili preje Nemci, ker jim je bila na ta način zagotovljena "boljša karjera", so postali po prevratu Slovenci, Čehi, ali karkoli že, zopet radi enakega razloga.

Po veroizpovedi je v Pragi 395,119 katolikov, 30961 protestantov, 85,960 pripadnikov češkoslovaške narodne cerkve, 31,751 judovske, 5570 drugih konfesij. 127,296 ljudi, torej skoraj petina vseh Pražanov je brez konfesije.

Nikdar ni bilo politično modro ustvarjati politične mučenike. Nekaterim sodnikom in vladam bi bilo priporočiti, da se o tem natančneje pouče v zgodovini.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

O AKTIVNOSTIH KLUBA ŠT. 1, JSZ.

CHICAGO, ILL. — Na seji socialističnega kluba št. 1, JSZ., ki se je vršila dne 21. julija, je bilo storjenih nekaj zaključkov, ki bodo vodili še k večjim aktivnostim te organizacije. Udeležba je bila kljub vročini povoljna. Z veseljem se opaža, da prihaja na klubove seje navadno nad dve tretjine članov.

"Slovensko dramatično društvo" v Chicagi, ki je doslej delovalo samostojno, je na svojem zadnjem občnem zboru zaključilo, da se kot tako razpusti in se združi s socialističnim klubom št. 1. V tem pogledu je bilo poslano klubu iz urada Dram. društva sledeče pismo:

"Slovenskemu socialističnemu klubu št. 1, J. S. Z., Chicago, Ill.

Slovensko dramatično društvo v Chicagu je na svojem občnem zboru, vršečem se 17. julija 1922, soglasno zaključilo, da se pridruži socialističnemu klubu št. 1 J. S. Z., kateremu brezpogojno izroči vse svoje premoženje.

Ta svoj sklep je društvo storilo zaradi večje kooperacije, ki je potrebna pri bodočem delovanju naših diletantov, dalje radi dejstva, ker so člani dramatičnega društva, izvzemši dveh ali treh, vsi člani socialističnega kluba, vsled česar je nezmislno delovati ločeno za stvar, ki se prav tako lahko goji v okiru kluba.

Dramatično društvo priporoča klubu, da nadaljuje s kulturnim delom med slovenskim delavstvom v Chicagu, za katerega je društvo moralo takorekoč orati ledino. Poleg politične naloge je ni bolje kakor gojitev zdrave, izobraževalne proletarske drame. V ta namen priporočamo, da klub ustanovi svoj dramatični odsek, ki naj funkcionira v stalnem odboru treh ali več članov.

Društvo je odpovedalo predstavo dne 19. novembra t. l. iz razloga, ker ima socialistični klub najeto dvorano dva tedna prej za svojo prireditve. Najeta pa je dvorana za eno nedeljo v februarju in drugo v aprilu 1923, kateri lahko porabi dramatični odsek kluba."

Nadaljni del pisma izkazuje premoženje Dram. društva, ki sestoji nekaj v gotovini, drugo v tiskovinah, knjig z igrami, večje število spisanih vlog raznih iger, nekaj kulis ter drugih priprav, ki se rabijo pri igrh, v skupni vrednosti \$65.54. Nakupna cena vseh premičnin je glasom tega pisma znašala \$121.99. Pismo se zaključuje s stavkom:

"Tajnik dramatičnega društva izroči vse gori navedeno tajniku kluba v osmih dneh po sprejemu društva v klub."

Pismo nosi podpis:

"Posebni odbor za izvršitev sklepa dramatičnega društva: Ivan Molek, John Olip, F. S. Tauchar."

To pismo, deloma izrpepek pisma, objavljam radi tega, da bodo o tej akciji poučeni tudi tisti sodrugi, ki niso mogli priti na sejo, in pa ljubitelji zdrave dramatike, ki so podpirali dramatično društvo.

Po kratki razpravi je bila združitev potrjena tudi od klubove seje in izvoljen je bil dramatični odsek kluba, katerega člani so Joseph Oven, Frank Alesh in Mary Kovach. Kot znano, priredi naš klub proslavo ruske revolucije v nedeljo 5. novembra v Narodni dvorani, na Silvestrov večer domačo zabavo, eno nedeljo v februarju in eno v aprilu 1923 pa dramatične predstave s primernim drugim sporedom.

Klub je nadalje pomnožil svojo delegacijo v Cook County centralnem komiteju od dveh na pet članov. Dosedanja sta bila s. F. Godina in F. Petrich, sedaj pa so izvoljeni še sodrugi J. Olip, F. Udovich in Blaž Novak. Redne seje okrožne socialistične organizacije se vrše v poletju vsak prvi ponedeljek v mesecu ob 8. zvečer na 220 S. Ashland Ave.

Zaključeno je bilo, da se povabi na prihodnjo sejo

tajnika okrožne organizacije J. Mahlon Barnes, ki že prej izrekel željo nastopiti pred našim članstvom.

Zaključeno je bilo, da se naroči iz Proletarce zaloga za klubovo knjižnico vse angleške knjige in se da v podporo Proletarcu \$50.00.

Na eni prejšnjih klubovih sej je s. J. Olip spro vprašanje, o katerem se je med sodrugi že prej večkrat razpravljalo, namreč o potrebi lastnih klubovih prostorov. Potrebujemo jih za seje, diskuzije, sestanke, čitalnico, vaje diletantov in v podobne namene. Imen ljen je bil posebni odbor, ki ima nalogo poiskati primerne prostore v ta namen.

Finančno poročilo kluba za prvo polovico leta 1922 izkazuje, da je imel klub \$1,012.50 dohodkov, s prinosom od leta 1921 \$1,095.97, stroškov pa \$868.20. Na dne 30. junija je znašala \$227.77. Od te vsote je bilo prispevanih, kakor že omenjeno, \$50 Proletarcu, ostalo za knjige in precej sredstev bomo rabili pri kampanji za jesenske volitve. Poleg tega ima klub nekaj gotovine v predujemih za najete dvorane, nadalje knjižnico, s maro za knjige in nekaj drugih premičnin.

Za članarino smo prejeli v šestih mesecih \$92.4. Mesečina pri našem klubu je 40c na mesec. Na glavni dohodek je v priredbah, s katerimi smo imeli v prvi polovici tega leta \$857.60 dohodkov in \$300.00 stroškov. Prebitek vseh priredb skupaj znaša \$557.60. K tej vsoti spada še okoli \$50 za prodane vstopnice na socialistični piknik 18. junija v Riverview, ki so bile vplačane šele v juliju in raditega vsota ni mogla biti vključena med dohodoke v juniju.

Za literaturo je dal klub v zadnjih šestih mesecih \$67.40, in sicer deloma za nakup knjih klubovi knjižnici, deloma za kampanjsko literaturo.

V podporo Proletarcu je klub prispeval v prvi polovici leta \$80, v ruski pomožni fond JSZ. \$30, v podporo listu Chicago Socialist, \$5 in v juliju v podporo Proletarcu \$50, skupaj izdane podpore do sedaj v letu \$165.

Na zadnji seji je klub pridobil zopet štiri nove članice, oziroma članice. Upam, da se bo število naših članov pomnožilo tudi na prihodnji seji.

Socialistične organizacije uspevajo le tedaj, če so aktivne. In klub št. 1 skrbi, da je aktiven in da postaja še aktivnejši.

F. Z., tajnik.

NEKAJ RAZMOTRIVANJA O AGITACIJI IN DRUGEM.

ALIQUIPPA, PA. — V enem prejšnjih dopisov Proletarcu sem izvajal, da pišemo sedaj letnico 1922 pred dobrim pol letom še 1921 in tako nazaj, in da vse to spreminjanje letnih števil samo na sebi ne izpremeni razmer, ki so take, kakor so bile pred enim letom, pred dvema, tremi, in tako lahko štejemo do leč nazaj; in če bi šteli dovolj dolgo, bi iz zgodovine pronašli, da smo vendar napredovali, ne radi večjih letnih števil, ampak radi vedno večjega razuma in možganih ljudi. Dasi moremo beležiti mal napravi in znanosti in tehniki, je za ljudstvo še zmerom slab. Stavke imamo, lakote, brezposelnost, zatiranje in druge nadloge nas oklepajo, take, ki jih ustvarjamo sami, ker kopicimo za druge. Vsega je na svetu v izobilju, toda bogastva uživajo le nekateri. Tudi to se bo s kratk spremenilo — takrat, kadar bo delavstvo bolj ozorelo za organizacijo, kadar bo imelo več smisla za sodelovanje, za slogo in izobrazbo.

Na svetu žive razni narodi in mogotci nas videti se moramo sovražiti med seboj. Kapitalisti so mednarodni, delajo mednarodno in obdržujejo mednarodne konference. To delajo zato, ker je mednarodno sodelovanje v njihovem interesu. Nam, delavcem, pa pravijo, da smo izdajalci domovine, če se združujemo s proletarci drugih narodov v obrambo svojih pravic. Mi, kar nas je zavednih delavcev v tej nasebini, v nismo ozirali na take govornice in po naših najboljših močeh smo vedno skušali kooperirati z delavci vseh narodov.

nosti v borbi za socializem. In tako se je z našim uveljavljanjem ustanovil tukaj italijanski socialistični klub, o čemur je bilo svoječasno že poročano. Oba ta kluba, slovenski in italijanski, medsebojno sodelujeta, in je glavno načelo socializma: Kooperacija.

Tudi v ostali, takozvani brezbrizni masi, se opaža ta duha. Kako je včasih drla za kapitalističnimi politiki pri slavnostih 4. julija in jim delala stafažo. Opažajo se ob frazah govornikov, ki so slavili takratno revolucijo za osvoboditev ustanovnih držav ameriške države, katero so nazivali Zedinjene Države Ameriške. Govorniki, ki opevajo revolucijo leta 1776, so namreč vsakemu poizkusu današnjega ameriškega ljudstva, ki se trudi osvoboditi deželo izpod novega roba pod kapitalizmom. Še štrajke bi radi prepovedali. Če tega še ne upajo, tedaj jih zatirajo, nad štrajkarje pošiljajo vojaštvo, kompanije imajo pravico s svojimi puškami streljati na mirne štrajkarje, njihove žene in otroke. To so vzroki, zakaj je bilo letošnje praznovanje obletnice Ameriške neodvisnosti tako mlačno. Tudi v tem kraju smo imeli slavnost 4. julija, kajti to je ameriška tradicija. Udeležba je bila bolj pičla. Govorniki so sodnik okraja Biaver. Govoril je tako, kakor vsi taki patriotični govorniki. Proslavljaj je Ameriko, nam demokracijo, ljubezen ameriškega ljudstva do svobode in take reči. Tudi vlado je hvalil, kar se samemu ne razume. Ploskanja od strani navzočih ni bilo. Ljudje pač skušajo v teh časih sami, kako doživeti svobodo uživajo.

Par tednov po 4. juliju je obiskal našo naselbino govornik "Proletarca" s. Karl Pogorelec. V kolikor smo v naših močeh, smo mu pri agitaciji pomagali in naše glasilo je dobilo nekaj novih naročnikov in socialistična misel je bolj prodrla med naše delavce. Učenci bi bili lahko večji, in če niso bili, to ni krivda našega ampak brezbriznost tiste večine, ki trpi posledice tega gospodarskega sistema ravno tako kakor vsi ljudje da nam bi pomagala v prizadevanjih, da se osvobodimo tega noče. Ko se je po končani agitaciji Pogorelec že hotel posloviti od nas, smo ga pregovorili, da je ostal še naslednji dan. Mi pa smo v naglici naredili shod, skupno slovenski in italijanski sodrugov v poštev, da smo imeli tako malo časa za agitacijo, da bila udeležba dovoljna. Prostor za shod so nam Italijani in sicer brezplačno. Na dan shoda je došel v naselbino tudi italijanski agitator, ki je potem govoril na shodu. Sodrug Karl Pogorelec je govoril v angleškem jeziku in potem v slovenskem nad njim. Predstavil nam je italijanskega govornika, ki je nato nastopil s svojim govorom. Reči moram, da je govornik Pogorelec navzočim zelo priljubljen in da se enkrat slišati, da dobe še več razlage o socializmu iz njegovih ust. Posebno Italijani žele, da bi se enkrat govoril. Žal, da radi obširnosti njegovega govora ne morem o njem podrobneje poročati v Proletarcu, v katerem je prostor za dopise omejen. Omenim vam nekoliko, da nam je v poljudnem tonu slikal vzroke naših krivic, ki jih trpi proletarijat in revni farmacijski kmeti so v ogromni večini. Dokazoval je namreč delavskega tiska, socialistične organizacije in naše volje za izobrazbo med delavstvom. Slikal je tudi v delavskih domovih, tragedije, ki se dogajajo v delavskih družinah, boleznih, ki tako rade obiskujejo naše delavske družine, pomanjkanje zdrave hrane in zdravil za zdravnika in zdravila, končno obup, ki ga imajo proletarcevi po poti navzdol in navzdol. In tako se lahko odpravi, kajti to so socialne bolezni, ki jih zdraviljive. Bogastva, ki jih danes poseduje kapitalistični razred, bi morala postati ljudska posest. Delavska družba bi jih kolektivno upravljala in bi nam jo užívala njegove sadove. To je pa dosegljivo le tako, če se delavstvo uči in organizira, da bo enkrat sposobno voditi družabni sistem, ki bo boljši od kapitalističnega, ki bo pravičen za vse in vsem ljudem nudil vsake priložnosti za uživanje dobrot, ki jih nudi kapitalizem. Apeliral je na navzoče, naj se pridružijo k socialistični stranki, ki ima tukaj dve postojanki, slovensko in italijansko. Polagal je važnost na aktivnost delavcev, kajti brez dela se ničesar ne doseže. Biti samostojen ne pomeni mnogo. Delati v organizaciji ter pridružiti vanjo se neorganizirane delavce in jih izobraziti, to je važno.

Ker mi je, kako omenjeno, Pogorelčev govor nemogoče obširneje opisati, priporočam sodrugom po vseh

tistih krajih, katere bo obiskal, naj aranžirajo vse potrebno za shod. Pridobite delavstvo v vsaki naselbini, da se ga polnoštevilno udeleži, kajti nikomur, ki bo čul Karla Pogorelca na govorniškem odru, ne bo žal, da je prišel na shod.

Lepo bi bilo, da bi se tudi naše ženstvo bolj udeleževalo socialističnih aktivnosti in prihajalo na naše shode. V tem oziru so podale dobre slike dopisnice, ena iz Clevelanda, in druga iz W. Virginije, ki so se oglasile parkrat v Proletarcu. Vsakdo je iz dotičnih dopisov razvidel, kako velik vpliv imajo matere na vzgojo otrok in koliko bi lahko storile za socialistično vzgojo mladine, če bi same bile bolj izobražene, ako bi malo bolj poznale socializem, ne pa samo od farovski strani. Do boljše civilizacije bomo prišli, če bomo čim energičneje delali zanjo in ta pridele s socialistično družbo. Ženstvo je torej pozvano, da doprinese v tej borbi svoj del. Razveseljivo je čitati, kako delujejo sodruginje med drugimi narodi in kako so nekatere aktivne med slovenskim delavstvom. Kolike koristi bi bilo, če bi imeli več žensk, ki bi agitirale za Proletarca, kakor jih imamo! Ene res ne utegnejo, tudi če bi rade pomagale. Jih je pa precej, ki bi lahko posvetile nekaj časa agitaciji za pridobivanje članstva klubom in naročnikov Proletarcu. Sicer je treba priznati, da ženske po raznih naselbinah veliko pomagajo pri priredbah socialističnih klubov, kar ne pride v javnost. Tudi ni potrebno da bi, saj delamo vsi le za en namen: za odpravo sedanjega družabnega reda, ki se ga bo nadomestilo s socialističnim.

Dne 16. tega meseca smo imeli sejo soc. kluba. Udeležba članov je bila prilično dobra in prišlo je tudi nekaj nečlanov, ki pa za enkrat še niso pokazali volje za pristop. Bo treba še precej dela, še precej govornikov in literature, da se naše vrste pomnoži tako, kakor bi s jih moralo.

Klubova blagajna je narasla za \$25. Sredstva se rabijo za propagando, podpiranje našega tiska in agitacije sploh. Zato je povsod priporočljivo, da klubi z vsemi močmi skrbijo za pridobivanje gmetnih sredstev. (Poročilo o srečanju smo izpustili, ker je priobčevanje vesti o žrebanjih po poštnih zakonih prepovedano. — Ured.)

Zadnjič se je lepa "Zarjica" iz Clevelanda spravila name. Punca preveč fantazira. Njene pridige se glase kakor nauki raznih ver. Vse so tukaj od ustvarjenja sveta in vse trdijo, da bodo ostale do konca dni. Vsaka se pridruša, da je edino zveličavna in blati vse druge za krivoverske. Socialistično gibanje ni vera. Socializem je znanstven in socialistični družabni sistem pride kot plod razvoja, v katerem se borita sedaj že omagujouči kapitalizem z naraščajočo zavestjo delavskega razreda. Socialistična družba bo zgrajena na zemlji, vere pa imajo svoja nebesa nekje v oblakih, eselnisti pa svoje utopistično odrešenje nekje v megli. Če jim je za socializem, ni treba delati zgage, in naj se rajše pridružijo socialistični stranki, v kateri bodo našli dovolj mesta zase in tudi pravico razvijati svoje nazore. Ako pa hočejo živeti svoje življenje kot mala, med masami delavstva nepoznana sekta, delavskemu gibanju tudi ne bo škodovalo in seveda še manj koristilo.

Težko je sektašem misliti na solidarno delo. Oni samo posegajo — ne med organizirane mase, katere so ogromne, ampak v obstoječe delavske organizacije, kjer vrše svoje razdiralno delo. Lepa "Zarjica" more peli tako, kakor ji ukazujejo nekateri Hrvatje in Srbi, in springfielddski J. Erjavec izpolnjuje njihove ukaze. Dopis, ki ga je napisal o premogarijih v Springfieldu in v Illinoisu sploh, prav nič ne koristi stvari premogarjev. Tako delajo kapitalistični agentje. Kritiziraj, kar je kritike vredno, uči nevedne, toda ne blati organizacijo zato, ker jo ti ne vladaš. Če ni druge, kakor U. M. W. of A., se moramo boriti samo v nji in ne v drugi, ker jo ni. Razdirati jo, pomeni igrati v roke kapitalistom, in to dela Erjavec, četudi se tega morda ne zaveda. Jaz mu svetujem, naj pusti svojevoljnost in naj se ne preriva s svojo SLP., ker vidi, da nikamor ne pride. Če ima sposobnosti, saj je dovolj prostora med nami, pristopi naj v našo stranko, pa dela za socializem, kjer bo dosegel vsaj nekaj uspehov. Upam, da ga s temi vrsticami nisem razžalil.

JACK KOTAR.

RAZLIKA MED NAPREDNOSTJO IN DELOM ZA NAPREDEK.

VIRDEN, ILL. — V sedanjih dneh imamo premogarji mnogo časa za razmotrivanje našega položaja. Zasedujoč dopise v raznih slovenskih listih, vidim, da prednjačijo dopisi premogarjev, ki zabavljajo čez stavkokaze, apelirajo za slogo itd.

Premogarji živimo sedaj v zelo neljubih razmerah. Brez zasluzka smo tukaj že šest mesecev. Sedaj, ko postaja pomanjkanje premoga vedno občutnejše, če tudi vlada pozvano nastopati proti štrajkarjem, češ, da varuje interese celote. Tako lahko tudi vladi ne bo šlo izpod rok zlomiti odporno silo stavkarjev, četudi misli, da je njena volja sveta in nedotakljiva. Solidarnost premogarjev bo v stanu premagati te zadnje ovire v našem boju. Če solidarnosti ne bo, potem bodo operatorji lahko veselili. To naj si zapomnijo vsi, ki delajo pod zemljo in kopljejo premog, da greje stanovanja, daje gonilno moč industriji in transportnim sredstvom in nosi dobiček — operatorjem, to je, gospodom trust-janom.

O kakem posebnem napredku v naši slovenski nasebini ne morem poročati, ker ga ni. Neki dopisnik v 163. številki Prosvete izvaja, da smo napredni, ampak ta dopis o naprednosti je zelo komplicirana reč. Na papirju je lahko vsakdo napreden in na papirju je vsaka država demokratična, tudi Japonska. Papir vse prenese, in karkoli napišeš nanj, vse prestane. Je že lepo hvaliti list in dopise v njemu ter dajati dobre nasvete drugim ljudem; tudi o napredku se lahko piše. Delati za napredek in zanj kaj žrtvovali je pa še bolj hvalevredno. Prazne fraze prav gotovo nič ne koristijo. Za dopisnika bi bilo dobro, da bi čital Prosveto pozornije, da bo drugič videl dalj ko tisti Francelj, katerega priporoča, naj si potegne desko raz oči.

Piše tudi, da imamo socialistični klub, "ki pa bolj slabo napreduje." Zakaj, tega ni povedal. Če je naprednjak, bi moral tudi on pristopiti v klub in delati v njem za napredek. Dajati vse križem nasvete, pozivati štrajkarje na slogo itd., to je vse lahko. Sam pa je šel za delom v kraje, kjer je stavka.

Kapitalizem je sila in boriti se moramo zoper njo s protisilo. Kje pa jo bomo dobili, če ne bo nihče hotel drugega, kakor priporočati drugim, naj se bore? Zavedni delavci verujejo v boj in v ta namen se bojujejo v svojih organizacijah s pomočjo svojega časopisa in drugih sredstev. V tem boju kapitalizem sempatam popušča v obliki reform, toda te ne značijo kake posebne spremembe v našem življenjskem stanju. Zato imamo socialistično organizacijo, ki gre za spremembo družabnega reda iz temelja, in kdor je res napreden delavec, je član socialistične armade, agitator in podpiratelj socialističnega časopisa. Ko ne bi imeli socialističnih listov, bi vsi drugi delavski listi ničesar ne izdali, ker ne propagirajo moč organizacije, pač pa kažejo svoje prijateljstvo delavstvu na en ali drugi način. Imamo tudi tako delavsko časopisje, ki se na eni strani laska delavcem, na drugi ga pa grdi in zaobrača dnevne vesti tako, kakor da so delavci vzrok vseh sedanjih neredov in mizerije v deželi. Nasproti takemu tisku stoji socialistično časopisje, katero je za delavstvo edina zanesljiva obramba. Drugi delavski listi so mu danes prijazni, jutri pa svoje lice že lahko spremene. Zavedno slovensko delavstvo bi se moralo že enkrat zavesti, da je tu le Proletarec, ki navaja naš proletarijat v edino pravo obrambno organizacijo, da je Proletarec list, ki ga lastuje socialistično delavstvo organizirano v JSZ. In da je odvisen samo od njegove podpore.

Kapitalizem ne vlada "po milosti božji", ampak zato, ker mu to omogoča nezavedno delavstvo, ker še ne ve, kdo so in kdo niso borci za delavski razred. In kapitalizem bo tako dolgo vladal, dokler ne bo prišlo med delavstvo ljudsko spoznanje, da mu je nepotreben in bo samo sprejel vodstvo družbe v svoje roke. Če hoče delavstvo zmagati, si mora organizirati socialistične postojanke po vseh krajih, kjer živi. Sedaj se samo jezi nad izkoriščevalci, ne stori pa skoro ničesar, da se jih otrese. Nekateri zelo radi kritizirajo unije, češ, da jih vodijo "izdajalci". Seveda niso vsi unijski odborniki vzor moške, ampak so taki, kakršne je članstvo sposobno izbrati. Isto velja za politične

urade. Ljudje izvolijo župane, mnogo sodnikov, torje in kongresnike, predsednika in tako naprej v politivah pa prično zabavljati čeznje. Zakaj pa ne sujejo za socialiste? Zato, ker so nevedni, ker so predni in radikalni samo z jezikom. Zavedni delavci si grade organizacije in časopisje, žrtvujejo in umirjajo zanje, nerazsodni nestrpneži pa rušijo njihovo delo.

Socialisti vemo, da je večina delavske mase nevedna, da ne razume bistva razrednega boja. Imamo velike strokovne organizacije, med njimi našo pedagogsko unijo. Lahko bi bila sila, če bi bilo njeno delo zvednejše, če bi bolj poznalo socialistične metode. Kako pa bomo pridobili to maso za našo stvar? In kakor vsaka druga struja, najsibodo verske, kapitalistične ali kakršnekoli. S propagando in z vzgajo — socialistično vzgajo. Tisti naši sodrugi, premogarji, so zmožni agleščine in poznajo socializem, lahko so mnogo store v okvirju unije. Sedaj ni taka, kakršna socialisti radi da bi bila, kakor tudi njeno glavo ne piše po našem vkusu. Vse to se spremeni, kadar se članstvo zavednejše, in da bo enkrat postalo, je loga agitatorjev socializma, da ga pridobivajo za svoje ideje. Tolmačiti je treba ameriškemu delavstvu, kaj skeba na političnem polju, da pa se tega ne zameje. Ker zanemarja to toliko važno bojišče, moramo sprejeti posledice take nazadnjaške taktike vsi. Voditelji so nam protivni, ker je članstvo nasprotno socialistično. Torej moramo pričeti pri članstvu, ne pa enostrano napadati unijske odbornike in pri tem delati utis, kakor da je članstvo perfektno, samo voditelji so vsi krivi.

Socializem stremi za podružabljenjem produktivnih in distributivnih sredstev. To je cilj, ki pomeni smrt kapitalizmu. In slednji se tega zaveda ter priča drži v svojih rokah politično moč. Če bi delavstvo o tem premišljevalo, bi se stvari kmalo obrnile v drugo smer. Spoznalo bi, da vodi pot v socializem skozi socialistično organizacijo socialističnega delavstva in da druga pot ni iz današnje mizerije, brezpravnosti in politične vanja.

FRANK ILSERIK

PIKNIK LOKALNE SOCIALISTIČNE ORGANIZACIJE V CLEVELANDU.

CLEVELAND, O. — Jugoslovanskemu občinstvu v Clevelandu naznanjamo, da priredi lokalna socialistična organizacija v nedeljo dne 6. avgusta svoj letni piknik v Novak's Amusement Parku, W. 150th in Fortune Ave. Vstopnina je samo 25c. Vstopnice so naprosto, daj tudi pri članih kluba št. 27. JSZ. Hojaki, seriže in njih in se udeležite tega piknika v velikem številu.

Na sporedu bodo govori, razne igre, godbenstvo, ples in druga zabava. Torej na svidenje pod krošmi timi drevesi v nedeljo 6. avgusta.

LEO POLJAK

NAZNANILO O RAZPUSTU DRAMATIČNEGA DRUŠTVA V CHICAGI.

CHICAGO, ILL. — Slovensko dramatično društvo v Chicagi je na svojem občnem zboru 17. julija 1922 sklenilo, da prenese svoje delovanje v okvir socialističnega kluba št. 1 J. S. Z. Klub je na svoji redni seji dne 21. julija sprejel društvo pod svoje okrilje in odbo bo društvo znano kot "Dramatični odsek slovenskega socialističnega kluba št. 1 J. S. Z."

Ta korak je bil storjen radi večje kooperacije in je potrebna našim diletantom v društvu, ako hočejo v bolj razmahniti svoje delovanje v bodočih sezonah. Doslej so bili navezani sami nase, vsled česar je bilo na njihovih ramah preveč dela in odgovornosti; v bodoče ne bo več te zapreke.

Društvo se zahvaljuje našemu občinstvu v Chicagu za moralno priznanje in podporo v prvih dveh sezonah in ga zagotavlja, da mu bo v bodoče kot dramatični odsek socialističnega kluba postreglo še z bolj mi igrami. Zlasti se društvo zahvaljuje tistim posebnim društvom, ki so ga podpirala z letno članarino in dolarjev.

Končno naznanjam, da je društvo odpovedalo članarino Č. S. P. S. za 19. novembra 1922, in sicer radi tega, ker ima socialistični klub slavnostno prireditev v tedna prej v Narodni dvorani. Pri omenjeni prireditvi

odeloval tudi dramatični odsek z dobro igro. Ne omenjenega datuma je torej prosta, kar naj slovenska društva in druge organizacije v Chicagu vzamejo za znanje. — *John Olip*, bivši tajnik Slov. dram. društva.

IZLET ČLANSTVA KLUBA ŠT. 1.

Socialistični klub št. 1 v Chicagi prireja za svoje članove in njihove prijatelje ter prijateljice v nedeljo izlet v Willow Springs. Eno zbirališče bo pred klubom SNPJ., drugo pa pred stanovanjem sodruga št. 1 na 1844 So. Racine Ave. Udeleženci se odprejo na mesto izleta s "troki" (trucks). Vsi izletniki morajo biti na zbirališčih najpozneje ob 8. zjutraj, oni na Racine Ave. še nekaj prej.

Drugi, ki se še niso prijavili, da se tega izleta ne smejo, morajo to sporočiti čim prej kakemu članu izletnega odbora, ali pa tajniku kluba na urad Proletarca (telefon Rockwell 2864). To je potrebno zato, da smo vedeli, koliko voz potrebujemo. Jestvine predele udeleženci. Za drugo skrbí odbor. Kolikor bo možno, jih sorazmerno plačajo moški udeleženci. — *glej za priredbo izleta.*

"ZNAJJE" I JEDINSTVENI FRONT.

U "Znanju" od 10. jula nalazi se jedan članak od kojega kao odgovor na moj odgovor u "Proletarcu" od 1. juna, gde se po njihovoj stari "revolucionarnoj" taktici uopšte ne odgovara, već se samo kleveta i govori na me i na socialistički pokret blato. Kako mađar odgovora onaj odgovor na moj članak od 15. juna, koji će najbolje oni, koji su čitali obadva članka. Stara bolest kot Znanja jest, da smatraju svakoga, koji ne gleda na svet sa očima njihovih ljudi, i koji ne zna njihovoj taktici amen, za kontrarevolucionarne, i da bila taktika po radnički pokret dobra ili ne.

Smatrajući druga Debsa kao dobroga borca za slobodu, doneću samo u kratko njego mišljenje o taktici i njegovom gledištu.

Drag Debs veli: "Amerikanski elementi radničke klase moraju svoje taktičke diferencije protiv kapitalizma izravnati zajednički i ujedinjeni u jedni solidarni fronti. Bilo je neizbježno, da je korak revolucionarne promjene u Rusiji učinkovao na sve socialističke partije na svetu, ali je i to istina, da ima svaka nacija svoja posebnu psihologiju i svoje posebne probleme. Radnici svake zemlje moraju upotrebljavati sobne metode po običaju iste zemlje. . . . Kada bi se jedna noć našli Amerikanci u Rusiji, a Rusi u Americi, i bi se reklo Rusima u Americi i Amerikancima u Rusiji, neka se prilagode tamo novom položaju i ne upotrebljavaju jedni drugih alate, što bi došlo iz prošlosti. Mi znamo, da ne bi došlo iz ovakovih eksperimenata ništa doli kaos." I dalje veli Debs: "Socialistička partija ima konstruktivan program, čist kao voda i poladana, i ona nema ništa tajnoga. Ona je ista prava radnička partija, koja ide za tim, da postavi pravu demokratiju na srestvima za proizvodnju" i poziva radnike Amerike u borbene redove pod vodstvom Socialističke partije.

Po mišljenju ljudi oko "Znanja", osobito mudre, da je i Debs prodan buržvaziji i kontrarevolucionar, jer ne radi sa komunistima. U svojim klevetama veli Delija, da oni neće da rade sa social-šovinistima. Tako se to događa u Engleskoj, gde hoće komuni geraciju sa Labor partijom, i to sada već po drugom put. Labor party odbacila je njihovu ponudbu sa 100.000 protiv 261.000. To znači, da su članovi Labor partije upoznali trikove cepača radničke klase. Kako je sa komunističkom partijom u Franciji? Na nama press korespondenze u Berlinu, veli tajnik komunističke partije u Franciji, da je kom. partija prošle godine po razcepu imala 120.000 članova, a ove godine ima same 60.000; pala je dakle za polovinu na članstva. Dalje veli Frosard, da su ih zadnji izbori sasvim poročarali, jer su doživili poraz. Ovaj pad pripisuje Frosard činjenici, jer je otišlo članstvo od njih od copanja sindikata.

Da, da, to je ta vaša lepa i korisna taktika, koju radništvo više neće, jer je imalo dosta iskustva o tome. Također smo pratili pisanje komunističkih novi-

na kako ovdje, tako i u Jugoslaviji sa refrenom; sve ili ništa, netrebamo reforme itd., a danas — što se događa? Svi isti, koji su prije pisali o "social-izdajnicima", jer su zagovarali poboljšice u sadašnjosti, radijo za iste stvari i zagovaraju osam satno radno vreme, i čak šta više: u Jugoslaviji vele, da so to izvojevali oni, međjutime bili so protiv toga. Što je ovo, Deliče? Dali nije to kontradikcija i neiskrenost ako ne "kontra-rrevolucionarnost?"

"Organizirani radnik" od 11. juna veli, da su te poboljšice nužne i korisne, jer podiže i usposabljava proletarijat za borbu i za postignuće krajnjeg cilja. A to mi socialiste od uvijek zagovaramo. I tuj se zbilja vidi, ko je u pravome i ko svakog mjeseca ima drugu taktiku i drugi program. I ja opet velim: kada su stari oprobani borci govorili kakove će posledice doneti komunističko eksperimentiranje, oni su ih grdili najgorjim imenima.

Veli pametnjakovič Delija: "Poziv 3. Internacionalne za jedinstveni front nije ni sporazum ni koalicija sa oportunistima." A što je dakle, ako nije to? Da, ja vas razumijem. Vi hoćete igrati dvojno ulogu. Po jednoj strani pokazujete i mislite jedno, a drugo radite. Kao stoji u istom broju Znanja, gde Losovski veli, da oni hoće svako doba, da pregovaraju za jedinstveni front. Sada, ko je u pravome, Delija ili Losovski? Dalje priznaju sami, da je većina radništva uz Amsterdam i se ne da više kidati od namera samozvanih revolucionara. Ja velim, da je Karlo Marks živ, pa da vidi vaše eksperimente i avanture, on bi bio najveći protivnik vaš, jer ni on kao ni Bebel nikada se nisu slagali sa cepanjem, nego protivno; tražili su jedinstvo, jer oni kao stari borci znadu, da je moć radništva samo u jedinstvu radničke klase.

Delija veli, da smo mi socialšovinisti, a rekli ste, da nećete da imate i šta zajedničkoga s nama. Pa kako to, da nećete ništa zajedničkog s nama, a u junu mesecu vaša Workers party u Chicagu tražila je pismeno licumerni jedinstveni front od Socialističke partije. Ovo stranka nije mogla da uzimlje na znanje, jer je iste nedelje Voice of Labor pisao protiv Socialističke partije. Kakvog smisla ima tražiti od nekoga jedinstva, a u isto i grdi ga? I ko je slep može opipati, da je to neiskreno, a sve grdnje i klevete, koje izbljuvate na iskrene borce radničkog pokreta, neće vam pomoći. Ja znam da je naš Delija pun konfuzija, ali on bi se još mogao popraviti, samo ako bude temeljno proučavao nauku socializma. Polog toga bi trebao da imade dobro dozo tolerancije, inače sva su staranja badava. Vi možete sada reći što god vam drago, a mi ostajemo kod riječi, da smo za iskreno jedinstvo radničke klase celoga sveta do konačnog oslobodjenja! S. B

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnoga kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dožnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri sod. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč".—

ZA CARLINVILLE, ILL.

Somišljenikom v Carlinville naznanjam, da se vrše seje reorganiziranoga socialističnoga kluba št. 213, J. S. Z., vsako tretjo nedeljo v mesecu v unijski dvorani. Tem potom vabim vse delavce v naselbini, da se udeležte teh sej in pristopijo h klubu. To je edini način, da pokažete delavsko solidarnost in zavest proti kapitalističnemu sistemu, ki nas zaslužuje. Seje kluba bodo vedno predpoldne.

Z delavskim pozdravom Jos. Korsic, tajnik.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnoga kluba št. 114, JSZ., se vrše vsako prvo in tretjo soboto v mesecu v klubovih prostorih na 1432 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — Organizator.

Kulturni vestnik.

Če je narod majhen, ima poleg vsega še to slabost, da si ne more oskrbovati dobrih učnih knjig. In četudi je slovenska književnost razmeroma bogata, imamo Slovenci vendar zelo malo znanstvene in učne literature. Ker ni dovolj odjemalcev za take knjige, se jih ne izplača izdajati. Ameriški Slovenci na primer potrebujejo dobrih knjig za učenje angleščine. Imeli smo sicer nekaj slovarčkov, par, ki jih je izdal svoječasno V. J. Kubelka, ki pa nista niti od daleč dosegala svojega namena. V Sakserjevi založbi je pred leti izšla Slovensko-angleška slovnica, ki pa ima veliko pomanjkljivosti. Vendar, bila je veliko izboljšana od prejšnjih podobnih del.

Pred kratkim je izšla v založbi "Književne matice S. N. P. J.

SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNICA,

ki je najboljše delo te vrste v slovenski literaturi. Knjiga ima 364 strani s sledečo razpodelbo: Prvi del: *Izgovorjava*; D drugi del: *Nauk oblikoslovju*; Tretji del: *Skladnja*; Četrti del: *Dodatek*.

Četrti del vsebuje: *O pravopisu, O rabi velikih pismenk, Ločila, Lepopis, Kako pišimo pisma, Ameriška vlada-Osebnne pravice, Ameriško državljanstvo, Denar, mere, uteži, in Nekaj primerov za legalne listine.*

Vezba je zelo lična in trpežna.

Cena knjigi je \$2, kar je v naših razmerah za tako delo zelo nizka cena. Znanje angleščine je za naše delavstvo, naseljeno v tej deželi, zelo važno. Zato naj rojaki pridno segajo po tej knjigi in se iz nje tudi uče.

Imamo dobro "Slovensko-angleško slovnico", omejnena zgoraj, in imamo primeroma dober "Angleško-slovenski besednjak", ki ga je sestavil in založil dr. F. J. Kern s sodelovanjem Z. Novaka. Potrebovali smo eno ko drugo, in sedaj potrebujemo še slovensko-angleški besednjak, morda bolj kakor "Slovensko-angleško slovnico". Naša mladina, rojena tukaj, nima nikakšnega pravega pripomočka iskati tolmačenja slovenskih besedi, ravno zato, ker nimamo takega besednjaka. Pri čitanju slovenskih knjig in listov naleti na besede, ki jih ne razume. Besednjaka, kjer bi dobila tolmačenje besed v angleščini, pa nima. Toda ne samo tu rojeni mladini, ampak nam vsem bi bil potreben tak besednjak in upati je, da bo Književna matica S. N. P. J. poskrbela, da ga v doglednem času dobimo.

JIMMIE HIGGINS,

spisal Upton Sinclair, iz angleščine prevel Ivan Molek, izdala in založila "književna matica SNPJ.

Ta knjiga ima 482 strani, je vezana v platno in stane samo \$1. "Jimmie Higgins" je drugo Sinclairjevo delo, ki je prevedeno na slovenski jezik. Prvo je bilo povest "Jungle", ki je razkrivala gnoj v čikaških klavninah. V Slovenskem prevodu je izšla v založbi Proletarca in je bila razprodana že pred trem leti. Sedaj nam je I. Molek preskrbel prevod "Jimmie Higginsa". To knjigo bi morali čitati posebno sodrugi, kajti pisatelj opisuje v nji ves duševni boj, intrige, zavajanja, sploh vso sliko gibanja med radikalnim ameriškim delavstvom tekom vojne na način, ki bo vsakemu razumljiv. V tej povesti boste spremljali Jimmie Higginsa, ki je navaden agitator, človek, ki raznaša letake, pripravljala oder za govornike, zahaja pridno na seje, vse za ideal socializma. Bil je proti vojni iz prepričanja, in pri tem je videl, da ga hočejo izrabljati razni elementi, ki so bili le v toliko proti vojni, v kolikor se tiče Ame-

rike, za svoje prepričanje je trpel pod patriotično nji, ki je vsak poizkus delavstva, da si med vojno boljše svoje razmere, proglasila za pronemške nacije, policijski količki so padali po njemu, sploh je deležen vseh nadlog navadnega proletarca. Jimmie je bil oženjen in imel je otroke. Po preganjanju ustrašja se jo končno nastanil nekje v mestni okolici, kjer kmalo po tem zgradili železnico v nove municijske varne. Ko se je Jimmie vračal nekega večera iz doma domov, ni našel več hišice, ne svoje žene in otrok. Likanska eksplozija je izbrisala vsako sled za njim. Plakal je revež, kajti bil je sam, strašno sam, obupno zrl v kotlino, kjer je bil še pred nekoliko urami njegov skromni dom . . . žena, otroci. In potem, ko se nekoliko umiril, je šel na pot. Vse križem je drhal in vse je prepotoval. Njegovo mnenje o vojni se spreminjalo — in šel je sam v vojno za demokracijo. Parnik, na katerem se je vozil, je bil ob irskem obredu trpediran in potopljen. Jimmie in veliko drugih je bil rešenih. Izmučen in poškodovan je bil izvit iz morskih valov in poslan v bolnišnico. Tam je našel strežnici, aristokratini, kar pa Jimmie ni vedel, privedel svoje nazore o demokraciji. Ko je nekoč prišel angleški kralj s svojim spremstvom v bolnišnico, pa je visoka strežnica peljala tudi k Higginsu. Higgins je govoril z njim kakor z vsakim drugim človekom in povedal kralju par besed, kakršnih kralji navadno ne navajeni poslušati. Pristopil je spremljevalec, in pojasnil Higginsu, da se kralja naziva drugače, kakor pa je Jimmie. In končno, da se kralju odgovarja samo ta vprašanja in nič drugega. In Jimmie se je začudil, in na glas je odvrnil: "Pa so dejali, da se ta vojna vrši za demokracijo . . ."

Gazil je blato po francoskih bojiščih, bil je v bitkah, prestal je vse groze fronte. Končno je bil poslan v Arhangelsk, da se bori proti Rusiji — proti novi proletarski Rusiji. Tam je izpil zadnjo kupo trpljenja in ko ni mogel prestajati več, ko je bilo trpljenje za njegovo proletarsko, svobodo ljubečo dušo pretežko, tedaj je padel njegov duh, fizično pa je postal že prej mrtva. Jimmie je zblaznel. Pobili so ga na tla, kajti bil je okoli sebe ko divja zver, in nataknil so nanj pesilni jopič . . .

Če si že čital to knjigo, jo še enkrat prečitaj. In ne pozabi si vsaj nekaj tega, kar čitaš v nji, tudi zapomniti.

SOCIALIZEM IN VERA,

spisal Zvonimir Bernot, izšla v založbi pokrajinskega tajništva Socialistične stranke Jugoslavije v Ljubljani.

Pisatelj pravi v uvodu te knjige: "Ko prečitam to knjigo, boš vedel nekaj o socializmu in nekaj o veri. Pa samo nekaj, nikakor še ne vsega! Tudi to, kar bi lahko vedel, boš zopet pozabil, če ne boš znova čital . . ."

Knjiga "Socializem in vera" je namenjena v prvi vrsti tistim, ki si socializem tolmačijo na vse načine, le tako ne, kakor bi ga morali. Pisana je v poljudnem zanimivem tonu in ni "dolgočasna", kakor so navadno brošure propagandistične vsebine. Priporočamo našim klubom, naj si jo naroče večje število in jih širijo med delavce v svojih nasebinih.

(Opomba.—Vse tu označene knjige se dobe tudi v književni založbi Proletarca. Cene razvidne v ceniku knjig na 16. in 20 strani.)

RDEČI PILOT,

"mesečnik prevratne mladine za duhovno revolucijo," izhaja v Ljubljani. Prva številka ima sledečo vsebino:

Pošastne vesti iz sovjetske Rusije (članek). Štefelnija Ravnikar; Obcestni prekop (črtica). Tone Šel.

ar: Obup (pesem). Anton Podbevšek: Odlomek o
nosti z ozirom na sodruga Ivana Cankarja (čla-
nik). Tone Seliškar: Rudnik (pesem). Stefanija Rav-
nikar: Zidani brlogi (črtica). Tone Seliškar: Sedmo-
deset (pesem). Anton Podbevšek: Razmerje umet-
nosti do države (članek). Stefanija Ravnikar: Vlak (čr-
tica). Tone Seliškar: Pohod viharne noči (pesem).
Cerkvenik: V verigah (črtica) in Tone Seliškar:
na dimnika (pesem). "Rdeči pilot" izhaja redno 15.
meseca in stane poedina številka 2 Din. Izha-
ja pod uredništvom Antona Podbevška in se naroča
v uredništvu "Rdečega pilota", Franciškanska ulica 6,
Ljubljana. — "Rdeči pilot" izhaja v obliki
knjige. Ko bi imel obliko, kakor jo ima na pr.
"Rdeči pilot", bi veliko bolj odgovarjal svojemu namenu.
Za boljši papir primanjkuje sredstev, in tako se
izdajateljstvo zadovoljiti s cenejšo obliko. Mi
prejeli 150 izvodov "Rdečega pilota" v razprodajo,
kdo ga želi, naj nam pošlje deset centov v znam-
ko, za kar dobi tri iztise omenjenega lista. Manj ko
se ne izplača pošiljati vsled prevelikih pošiljalnih
stroškov.

Zelo lahko je kritizirati; težje je povedati, ka-
kva bi se mogle stvari izboljšati in še težje je to do-
vesti v praksi. Na svetu imamo na milijone kriti-
kov, pa zelo malo takih, ki bi znali praktično doka-
zati, kako bi moralo biti, da bi bilo boljše.

RAČUN RAZPEČANIH ZNAMK J. S. Z.

za mesec junij 1922.

Mesto	Redne znamke	Dualne znamke	Izjemne znamke	Konv. znamke	Prejemki	Gl. stanu Soc. stranke	Državnim in okrajnim organizacijam
Springfield	14	8			6.30		
Nokomis	26	18			13.80		
Carlinville	21	5			8.05		
Chicago N. 1	30				9.00		
Virden			6				
Chicago N. 20	31	2	10		10.00		
Chicago N. 224	14	5			5.95	\$17.40	\$21.75
Gross	2	4	10		2.00	.60	.75
Detroit N. 114	30				9.00	3.00	3.75
Cleveland	20	10	10	10	14.50		
Glencoe	13	2			4.60	4.50	5.62
Liberty	19				5.70		
Avella	35	12	33		14.70		
Herminie	10	6			3.10		
Lloydell	32				9.60		
W. Newton	14	2			4.90		
Hostetter	8				2.45		
Johnstown	30				9.00		
Forest City	7	2			2.80		
Meadowlands	14	2			4.90	19.30	24.12
Morgantown	36				10.80	3.60	4.50
Members at large:							
Frank Lépar	16				3.50	1.60	
Julius Vogrich, Mich.	6				1.80	.60	
Frank Knafels, Okla.	11				3.30	1.10	
Skupaj	439	78	59	10	\$159.75	\$51.70	\$60.49
bank na roki dne 1. junija					371	245	328
bank dobljenih od stranke					600	100	70
Skupaj					971	345	398
napisanih glasom poročila					439	78	59
Na roki dne 30. junija					532	267	339
izmenjenih znamk razpečanih 10 in odračunjeno gl. od stranke \$5.00. Članov naznanjenih 654.							

Tajništvo J. S. Z.

**JUGOSLOVANSKA SOCIA-
LISTIČNA ZVEZA**

SOCIALISTIČNE STRANKE V AMERIKI.
220 SO. ASHLAND BLVD., CHICAGO, ILL.

TAJNIŠTVO.

Tajnik-prevajalec: Frank Petrich, 220 S. Ashland Blvd., Chicago, Ill.

EKSEKUTIVA.

Frank Aleš, Mary Aucin, V. Cankar, Philip Godina, F. Zajec, S. Bojanović, G. Maslač, Miloje V. Lučić in Mitar Sekulić.

NADZORNI ODBOE.

F. S. Tauchar, Frank Udovich, M. Dimić in S. Cakić.
Vsa pisma tikajoča se Jugoslovanske socialistične zveze, je naslavljati na tajništvo JSZ.
Redne seje eksekutive JSZ. se vrše vsaki četrti petek v mesecu, izredne po potrebi.

ODBOE SLOVENSKE SEKCIJE.

Philip Godina, tajnik; V. Cankar, blagajnik; F. Zajec, zapisnikar. Frank Aleš in Mary Aucin.
Nadzorni odsek slovenske sekcije: Frank Gottlicher in Mary Udovich.
Organizator: Chas. Pogorelec.

ODBOE SRBSKE SEKCIJE.

Miloje V. Lučić, tajnik. Odborniki: Sava Bojanović, G. Maslach in Mitar Sekulić.

PROLETAREC,

glasilo in last slovenske sekcije Jugoslovanske Socialistične Zveze.

Upravni odbor Proletarca: Joško Oven, predsednik; Frank Aleš, tajnik; Frank Gottlicher, blagajnik; F. S. Tauchar in F. Udovich, nadzornika.
Urednik: Frank Zajec.
Upravnik: Chas. Pogorelec.
T. č. upravnik: Frank Petrich.

Vsa pisma, tikajoča se Proletarca, naslavljajte na naš slovo Proletarca.
Opomba. — Uredništvo Proletarca sprejme odgovornost le za tiste članke, priobčene v listu, ki so spisani v uredništvu. Za članke in dopise, ki jih pošiljajo sodelavci, so odgovorni prispevatelji. Uredništvo sprejme zanje le toliko odgovornosti, kolikor zahteva zakon.

VAŽNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ, zboruje VSAKO TRETJO NEDELJO V MESECU ob 2 popoldne v dvanajstih družva Frostomisleci, št. 87, SNPJ.
Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da s tem ojačate naše vrste.
Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

V vročih poletnih dnevih potrebujete **LED**. Za naročila se obrnite name. Oskrbujem tudi **PREMOG**. Pri selitvi se obrnite za **PREVOZ POHIŠTVA** na moj naslov.

Kadar želite led, ali premog, ali prevoz pohištva, boste najbolje postreženi, ako se obrnete na prevoznika

JOSEPH GRUM,
2603 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Tel. Rockwell 2864.

CENIK KNJIG.

(Za cenik drugih knjig glej zadnjo stran platnic.)

JIMMIE HIGGINS, spisal Upton Sinclair, poslovenil Ivan Molek, 481 strani, lječno vezana v platno	1.00
SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNICA, izdala in založila Književna matica SNPJ., 364 strani, vezana v platno	2.00
SOCIALIZEM IN VERA, spisal Zvonimir Bernot, 128 strani, mehko vezana 50c, trdo vezana	.65
RDEČI PILOT, mesečnik prevratne mladine za duhovno revolucijo, izhaja v Ljubljani, trije iztisi skupaj	.10

SMEH SE IZPLAČA.

Znanstveniki nam povedo, da je treba 65 mišic na obrazu, kadar se človek drži grdo, a samo 13 pa, kadar se smeje. Zato pomeni grdo držanje potratno energije. Ali dostikrat se ne morete smejati, ker se ne počutite dobro. Vaša slast je slaba, potrpi ste, vaše spanje je nepokojno, izkratka: vaš želodec je zastavkal. Morda je imel prav tehtne razloge za to, ali na vsak način morate napeti vse svoje sile, da ga spet pripravite nazaj k njegovim važnim poslom. Trinerjevo grenko vino je najboljši posredovalec. Ono izčišča drob, odstranjuje nagradene vsebine, ki zastrupljajo črevesje, in mir je zopet obnovljen. Vaš lekarnar ali trgovec z zdravili je dobro založen s tem zdravilom. Poizkusite tudi Trinerjevo Dental Cream, Trinerjevo mazilo za britje, Trinerjev Luquid Champoo, Trinerjevo zdravilo za kurja očesa — vzemite jih s sabo, da morete vžiti svoje počitnice udobno in radostno! — (Advertisement).

NAZNANILO.

GIRARD, O. — Seja jugoslovanskega socialističnega kluba št. 222, J. S. Z. se vrši vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v Slovenskem domu Girardu. — Rojaki delavci, pristopite k naši organizaciji in postanite bojevniki za delavsko stvar v stah socialistične stranke. — Frank Kramar, organizator.

Edini
Jugoslovanski pogrebnik in balzamovalec

Za tiste, ki nimajo doma prostora za postavljati nje mrtvaških odrov, imamo urejeno posebno kapelo.

Na razpolago kočije in avtomobili ob vsakem času.

JOSIP PAVLAK
1814 So. Throop St., Chicago, Ill.
Telefon Canal 5903.

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dnevnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto, \$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street, MILWAUKEE, WIS.

John Phak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
Illinois.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih oblek, izdelanih po najmodernejšem kroju. Cene nizke.

Povej tvojemu prijatelju, da je v njegovo lastno korist, ali postane čitatelj in naročnik Proletarca.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v stari kraj;

kadar želite poslati svojim strokrajskim sorodnikom, prijateljem ali znancom denar,

ali kadar imate kak drug posel v starim krajem,

obrnite se na trdiko

ZAKRAJSEK & CESAREK

70-9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

SEVEROVA ZORAVILA VZDRŽUJEJO ZDRAVJE V DRUŽINAH.

Onemogle, nervozne ženske

bodo gotovo dobile uspešno od pomoč kadar uživajo

**SEVERA'S
REGULATOR**

Tonika za ženske

Premaga bolečine, popravi neredne funkcije, pomaga naravi okrepčati oslabele ženske organe in jim povrne normalne razmere.

CENA \$1.25

Vprašajte v lekarnah.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.